Lo

Rabadá

Feliu

17

LO RABADÁ

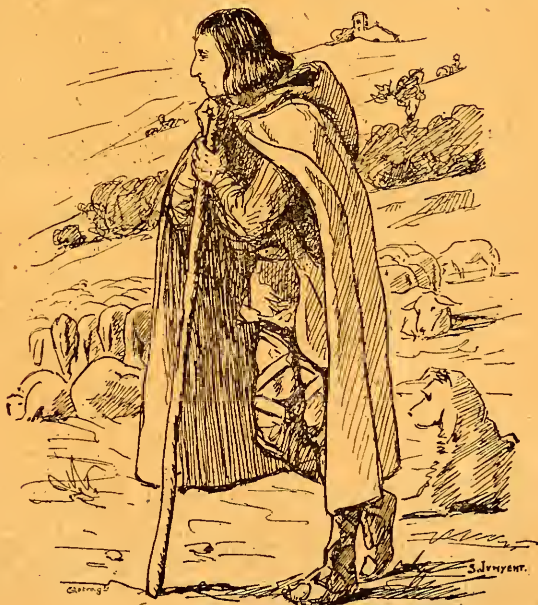
LO RABADÁ

DRAMA EN TRES ACTES Y EN VERS

PER

JOSEPH FELIU Y CODINA

Estrenat en lo TEATRE CATALÁ, instalat en lo de ROMEA, lo 5 d'Abril de 1878

BARCELONA
BIBLIOTECA DE «LO TEATRO REGIONAL»
PLASSA DEL PI, 3, 2.ⁿ
1897

PERSONATGES

La comtesa Mahalta	Pons
Adela	Arnau
Rámon Berenguer	Just
Jofre	Gilbert
Turpinet	Guillem
Un Romeu	Un monjo
Mir Foquet	Nobles, Mossos, Pàtges

Epoca, 1096

Lloch de l'acció: Una masia de la montanya de Vich

Dreta y esquerra són las del actor

Barcelona.—Tip. *L'Avenç*: Ronda de l'Universitat, 4.—Telefono 115

ACTE PRIMER

Sala espayosa de volta baixa y pesada. A la dreta, primer terme, gran finestral ab vidriera de colors, formant figuras de l'època, y alguns vidres trencats substituits per roba o pergamí. Aquesta finestra forma un vuyt o ninxo per part de dins, y a cada un dels dos costats hi hà un pedrisset.

En segon terme de la dreta una porta de fusta negra, vella y ab motlluras.

En tercer terme del meteix costat, la llar ab l'escó de cara al públich.

A l'esquerra, primer y segon terme, portas com la ja indicada, la segona ab dos graons.

En tercer terme del meteix costat, un munt d'eynas de pagès; damunt, una escala de corda penjada, y estada, y estacas.

Al fons, portalada rodona y ampla ab calats y esculpturas tot voltant, y tancada ab porta macissa que s'obra endintre; a cada costat de la portada, una finestra rodona ab vidres de colors, y finestrons.

Una taula cap al mitj de l'escenari, en primer terme; pr de la taula, un teler de brodar ab un tapís comensat; esca bells propiament distribuits; una caixa vella entremitj d porta y la finestra; damunt de la caixa, penjant d'un clau, ballesta y una bossa de daus.

ESCENA I

ALDETA, *sentada en un dels pedrissos del finestral, filant.* JOFRE, *per la dreta, ab un plech de sachs buyts que llensa ab despit en un recó.*

ALDETA. Ja torneu?
JOFRE. De fer la paga
del tribut an el castell.
Ja ab lo fruit de mas fadigas
se gaudeixen sos graners.
¡Qui de llevô emmatzinada
me fes abundant present,
per dar la mort, de l'espiga

dins lo saborós ramell!

ALDETA. *(Aixecantse.)*
Ay, pare! El cor se m'esglaya
quan parlâ ab tal ira us sent;
y perquè sé que de penas
per vos sempre és missatger,
puix quan lo fruit ja s'acosta
s'acosta'l tribut també,
de la dolsa primavera
m'espanta l'esclat primer.

JOFRE. *(Abrassantla y miràntsela ab íntima tendresa.)*
Perquè ets llum de mas miradas
y joyell de mos joyells:
per çò, ma filla, maleheixo
lo fat que cautiu me té.

ALDETA. ¿Quin remey voleu trobarhi,
si la sort així ho volgué?

JOFRE. Quin remey? ¡La sort fê esclava,
trepitjant son vil decret!
(S'assenta en l'escó; Aldeta s'acosta a la finestra; moment de pausa.)

ALDETA. Ja's fa fosch. No torna encara.

JOFRE. A qui esperas impacient?

ALDETA. Al camp ha volgut anarsen,
m'ha promès ausencia breu,
y ara olvida sa promesa,
lo meu cor tenint inquiet.

JOFRE. *(Alarmat.)*
Fuig de tu?

ALDETA. Fugir dieu, pare?
Ay, quin errat pensament!
Ab pau tant ben avinguda
l'amistat nostra's manté,
que per l'un no hi hà pas ditxa
si l'altre no està content.

JOFRE. T'ho diu ell aixís?

ALDETA. Y ho pensa.

JOFRE. Y no't diu... lo hermosa qu'ets?

ALDETA. *(Ruborisantse.)*
No més vos, pare, fins ara,
m'heu parlat de que ho sigués.
(¿Com pot tenirne sospita,
si ell m'ho diu sempre en secret?)

JOFRE. (Si que li diu, qu'al negarmho
lo seu rostre s'encengué.)
¿Y may veus en sa mirada

lluhî un llampech altaner?
ALDETA. Això may.
JOFRE. (Oh, cor, alenta!)
ALDETA. Què voleu dir?
JOFRE. Jo sé qui és!
ALDETA. Lo misteri que l'ampara
no he volgut jamay desfer.
Jo no més sé de sa vida
que no fa dos anys vingué
a trucâ a la nostra porta
sa mare, portantlo an ell,
sens més defensa ni ajuda
qu'un trist servidor dement;
qu'us donà un grapat de joyas
que vareu malvendre a un jueu,
y que del preu que'n tregueren,
acabats prompte'ls diners,
ara la nostra pobresa
és la que'ls dóna sustent.
Sé que sa mare és comtesa...
JOFRE. Silenci, qu'ella aquí ve.

ESCENA II

DITS. *La* COMTESA *per la primera porta esquerra; va pobre, però dignament vestida.*

ALDETA. *(Dirigintse a rèbrela ab amor y respecte.)*
Senyora...
COMTESA. Aldeta! *(Li besa'l front.)*
ALDETA. Lo dia
passeu reclosa a l'estansa.
COMTESA. Lo desitj ara me'n llansa
de buscar ta companyia.
(S'assenta a brodar al teler, prop de la taula; Aldeta pren sa filosa y seu al costat de la Comtesa.)
Y'l meu fill?
JOFRE. Ab mas ovellas
boscos endins se'n anà.
Plauli fer de rabadà.
ALDETA. Li plauen totas aquellas
feinas que'l portan al camp.

JOFRE. Prou se'l veu, de matinada,
carregarse al coll l'aixada
y anàrsenhi com un llamp.

ALDETA. Retornar lo fassi Déu
ans que siga negra nit,
perquè son brill esmortuit
lo cap-vespre esborra en breu,
y en sent fosch corren estols
de fadas y de follets
pels solitaris indrets
de las selvas d'aquets vols.

COMTESA. ¡Oh, desperteu mon temor
no veyentlo encara aquí!

JOFRE. Lo foll ab ell no sortí?

COMTESA. No és un foll bon guardador.

ALDETA. A temps lo donzell vindrà,
y, acullit com és de lley,
regalo tindrà de rey
per paga de rabadà.

COMTESA. *(Ab sobressalt.)*
De rey, dius?

ALDETA. Vull dir, senyora,
qu'en son gust m'esmeraré
y la taula us cobriré
tal com la d'un rey ho fóra.
Sopareu truitas del Ter
que no fa un'hora eran vivas,
y un bell enfilay de grivas
cassadas pel vostre pler.
D'un recent cabrit, abans,
la carn fresca s'us destina,
y pa de blanca farina
qu'han pastat aquestas mans.
Després...

COMTESA. ¿Mon desitj no creus
de que'm deu més humil tracte?

JOFRE. Senyora...

COMTESA. Varem fê un pacte,
y veig que d'ell te distreus.
Deume la pau de l'olvit,
un lloch a la taula vostra,
un recó sota aquest sostre,
qualsevol fusta per llit...

ALDETA. No'm volgueu lo goig privar
de regalar vostra vida
y otorgueume desseguida
un sí qu'us vull demanar.

COMTESA. Un sí, dius?

ALDETA. Una mercè.
Lluny de tota terra estranya,
del fons d'aquesta montanya
lo vostre fill no ix per re.
Jo n'ixo d'en tant en tant,
y traspasso l'alt rostoll
per anâ a Ausona y Ripoll
ab altres que també hi van.
Nos juntem, e hi duem contents
la mel de nostras abellas
y llana de las ovellas
per los monjos dels convents.
Y us vull pregar que deixeu
qu'a l'anada de cap d'any
vostre fill vingui, si dany
en permetreho no veyeu.
Ja l'esperan...

JOFRE. *(Ab gran alarma.)*
N'has parlat!

COMTESA. Oh filla meva! Qu'has fet?
No'n parlis! Es un secret
qu'aquí deu quedâ enterrat.
Tu no sabs... no pensas tu
quina fóra la sort seva...
¡No'n parlis may, filla meva,
no'n parlis may a ningú!
(A Jofre.)
No pensavam que, ignorant,
pot pèrdrens ab un sol mot.

JOFRE. Es vritat.

COMTESA. Li hem de dir tot:
sàpigaho, d'aquí endavant.
(Baix a Jofre.)
Més ¿creus tu que sens perill
podem dirli?

JOFRE. Enterrareu
lo secret si li dieu
que pot perdre al vostre fill.

COMTESA. Vina, Aldeta.

JOFRE. Serà bo
buscâ al donzell.

COMTESA. T'ho suplico,
mentres jo a ta filla explico
qui és mon fill y qui soch jo.

ESCENA III

DITS *y* RAMON *per la dreta*

JOFRE. *(Aturantse a la porta.)*
Aquí'l tenim.
RAMON. *(Sortint.)* Mare!
(La besa y abrassa.)
Aldeta!
JOFRE. Ja tranquilas totas dos,
ab ell us dexo.
COMTESA. Bé arriba
per ferlo ser narrador
de l'historia qu'en ta filla
posi seny y discreció.
JOFRE. Escóltala atenta, Aldeta:
sabràs mare y fill qui són...
(Portantla apart.)
Y si al rompres tal misteri
te cegan sos resplandors,
fit a fit vull que te'ls miris,
qu'has nascut per llum major.
(Se'n va.)
COMTESA. Digas, fill, la nostra historia.
RAMON. Vols sentirla?
COMTESA. Precisió
ja'n té, perquè no'ns acusin
sos descuits o indiscrecions.
RAMON. Es una historia molt trista,
que'l cor t'omplirà de por.
Jo tremolo al recordarmen!
COMTESA. Escolta: sabràs qui som.
RAMON. De tres fillas qu'a Sicilia
té'l gran Duch conquistador,
la més xica és Na Mahalta,
fret torment dels aymadors.
Lo gran Duch al front li besa:
—No seràs vassalla, no,
que jo't guardo per esposa
d'un gran príncep poderós.—
A Barcelona hi hà un comte,
que fins pot ser rey y tot;
de N'Almodis, la comtesa,
n'ha tingut dos fills varons;

si l'un té malvada trassa,
l'altre és bell, senzill y dols,
y és l'espòs que la donzella
pren, mirantlo ab tendre amor.
Al palau del comte entrava:
ja comensan sos pahors.
Ja li explican negra historia;
ja li explican com un jorn
la comtesa Almodis, mare
del espòs qu'és sa passió,
va apareixe assessinada,
y com en Pere Ramon,
fill gelós d'altra comtesa,
fillastre malefactor,
l'endemà'l palau deixava
sense bens y sense honors,
ab senyal de penitencia,
desterrat sense perdó.
Al sentir la trista historia,
Na Mahalta fa oració.
Quin perill lo cor li avisa?
Ja vingué lo crim segon!
Lo vell comte al llit finava,
y dictant disposició,
per igual deixa sas terras
als dos fills que té bessons.
L'ample estat que'ls fills heretan
ja és estret pera tots dos;
dels dos comtes que governan
ja n'hi hà un de traidor.
Si'l bon comte surt de cassa,
ja'l segueix l'altre afanyós.
Lo singlar que'ls dos cassavan
té son cau del bosch al fons;
si'l bon comte allí'l seguia,
ja'l sorprèn allí'l traidor.
Y'l punyal del fratricida
enfonzat cau fins al pom
en lo pit sense defensa
del germà de rostre hermós.

ALDETA. *(Abrassada a la Comtesa ab terror, que li ha anat creixent.)*
Oh, senyora!...

RAMON. *(Molt baix.)* Era'l meu pare!

ALDETA. Oh Déu!...

RAMON. Silenci!...

ALDETA. Vos sou...

RAMON. Comte hereu de la corona
que's cenyí'l malefactor.
(Ab gran por al dirho.)
(Pausa.)

COMTESA. Lluny del lloch hont l'espòs queya
sense vida al fons del gorch,
jo a mon tendre fill bressava,
que feya un mes qu'era al món.
—¡Ay, fill meu, lo dret qu'us toca
jo no vull que l'hagueu, no,
que dos crims ja són comesos,
y'l tercer fóra per vos.—
La noblesa catalana
buscava a mon fill per tot:
perquè no dugués corona
jo'l guardava en mon recó...
Més, ay, filla! me'l trobaren,
me'l conduhiren a la Cort,
y an el comte fratricida
li donaren per tutor.

ALDETA. Li deixàreu?

COMTESA. Per robarlo
busquí forsa y protecció.
¡Los barons sols lo volian
per fêl son comte y senyor!
Lo viscomte de Narbona,
ab qui, per trobar favor,
segon vincle de casada
vaig contreure, desdenyós
als afanys d'aquesta mare
responia ab fredas rahons.

ALDETA. Qui va ajudarvos?

COMTESA. Jo sola.
Veyentlo en comtal presó,
sense més poder ni ajuda
qu'aquet maternal amor,
que sembla que reb la vida
de tots los amors del món,
del palau de Barcelona
vaig trèurel ab la ficció
de que sols sa companyia
volia gosâ uns quants jorns.
No l'han vist més! Tot deixantho,
lluny del brill de tota cort,
sepultat en lo misteri,
ja son rastre han perdut tots.
Ja és aquí. No serà comte:

guarda ovellas, viu ditxós.
Has sentit, filla, l'historia?
ALDETA. Arraulida de terror...
COMTESA. ¿Comprens ara, filla meva,
de callar l'obligació?
Encar sèu al comtal soli
lo vil Berenguer Ramon...
RAMON. ¡Oh, Aldeta, que no'ns acusi
ni un gesto, ni un pas, ni un mot!
ALDETA. *(Extàtica y dolorida.)*
(Ay, perdudas esperansas!
Ay, desfetas ilusions!...
Es hereu d'una corona!
Y jo, trista!... jo, qui só?)
RAMON. Bon alberch nos don ta casa:
visquemhi, donchs, sens temor.
(Esquellas dins.)
Sents? Dels prats hont lo pasturo
ja'l ramat me torna'l foll.

ESCENA IV

DITS, RAMON *y* TURPINET *ab un salteri*

RAMON. Segû estich: no us poseu trista.
COMTESA. *(A Turpinet, que li besa un plech del vestit.)*
Bon Turpinet...
TURPINET. Ma senyora...
RAMON. Oh! Mireu com enamora
lo sol ponent a la vista.
TURPINET. Sempre's pon, sempre s'enterra...
cap al aigua... cap al clot...
Desde aquí's veu.
(S'acosta a la finestra y s'hi queda abstret mirant cap a fòra.)
RAMON. Dirse pot
que no hi hà goig a la terra
com aquet que'm doneu, mare,
deixantme anâ en llibertat
pels rostolls ab mon ramat
y'l mastí que me l'ampara.
Dret camí trobo segû
per las rústegas tasqueras,

y, avansant, m'obro dresseras
que may ha petjat ningú.
Busco una falda espadada
per siti de mon descans,
y prop del niu dels milans
allí sèch e hi faig estada.
Ve'l foll ab mi, y sab cansons
y gestas d'un gran imperi,
y'l to dols de son salteri
ressona per tots cantons.

COMTESA. Sí, fill: procura servar
de sospitas ton secret.

RAMON. Soch en això tant discret,
que ningú'l pot sospitar.
Trobo a voltas al senyor,
qu'a son castell s'encamina,
y a son pas mon cap s'inclina
com lo d'un vil servidor.
Tot vassall, jove com vell,
a ma vilesa fa ultratges;
faig comandas y missatges
pels ballesters del castell;
y, axís, per cobrir segû
mon naixament y mon nom,
soch lo vassall de tothom
y soch menos que ningú.

TURPINET. *(Sortint de sa abstracció.)*
Ja s'ha post!... Morir l'he vist.
(Aldeta encén un llum y'l posa damunt de la taula.)

COMTESA. Turpinet...

TURPINET. Senyora mia...
Perdoneu: no hi hà alegria.
Estich trist, estich molt trist!
Lo sol és lo rey del món,
y a son raig tot llu, tot brilla:
la floreta, que n'és filla;
la neu, que baixant se fon;
lo finestral s'illumina,
y'l raig qu'en sos vidres cau
entra, y tot omple'l palau
de colors de llum divina,
(Describint ab l'accionat com si estés veyent lo que diu.)
al dosser matisos dóna,
y treu esclats carmesins
dels topacis y rubins

de l'agensada corona.
La corona uns cabells d'or
dintre son cercle subjecta,
y'l raig del sol s'hi reflecta,
s'hi barreja, y entre ells mort!
Això ho mirava algun dia,
de tanta llum enlluernat.
(Baixant la veu ab por.)
¡Un cap vespre, tot plegat,
vegí que'l sol se ponia!...
Jo ho vaig veure!

COMTESA. Vritat és.

TURPINET. S'enfonsà, per vil fortuna,
y del fons de la llacuna
no ha tornat a eixir may més.

COMTESA. ¡Fael vassall, que boig deixà
veure morî a son senyor!

RAMON. Per tot veu fosca y negror.

ALDETA. De nit sempre's creu trobâ.

TURPINET. Si al donzell me feu seguî,
perquè per ell pugui haverhi
bon content, toco'l salteri,
canto... Més no'm surt d'aquí.
També és bell, també'l donzell
té daurada cabellera...
més no du re aquí. *(Al front.)*
L'altre era
diferent: no és com aquell.
(Aixecant ab los dits los cabells de Ramon.)
Veyeu? Lo cabell li vola;
no se'l cenyeix, no'l té dins
d'aquell cercle de rubins,
y'l vent tot li descargola.

COMTESA. Tal recort no'l deixa may,
y temo qu'ell dongui nova...

RAMON. No temeu: de tots quants troba
s'aparta sempre ab esglay.
(Turpinet obra la caixa e hi desa lo salteri; la contempla oberta, de genolls davant d'ella en nova abstracció.)
¡Oh, may vingui eixa corona,
qu'en mon cap lo foll no veu!

ALDETA. (¡Ohiu, Senyor, al hereu
del comtat de Barcelona!)

COMTESA. Vina ab mi a resar postrat
al Senyor que't guarda, fill,

perquè allunyi tal perill
d'aquet front tant estimat.
(*La Comtesa se'n va conduhint a Ramon cap a la segona porta de l'esquerra; al passar pel davant de la finestra, Ramon mira cap a fòra, y, no podent contenir un moviment, diu apart y ab dolor:*)

RAMON. (Ell!)

COMTESA. Anem.

ALDETA. (*Aturada a la porta primera de l'esquerra, per hont anava a sortir.*)
Què passa?

COMTESA. ¿Ab mi
a salmejar no venias?

RAMON. Anem. (*Mirant a Aldeta.*)
(Ay, sospitas mias!
Cada vespre'l veig allí!) (*Signant fòra de la finestra.*)

ESCENA V

TURPINET, *en l'actitut indicada, davant de la caixa.* *A poch* JUST, PONS *y* MOSSOS

TURPINET. (*Girantse per la remor de veus que se sent fòra.*)
Gent... No vull, no vull qu'ho vegin.
Ho amago... Ho haig d'amagar.
(*Tanca precipitadament la caixa y se'n va per la primera porta.*)

PONS. (*Sortint per la dreta ab los altres, ab eynas de camp, que deixan en un recó de l'esquerra.*)
Feyna feta.

JUST. Feyna feta,
y hora sigui de descans.

PONS. Lo descans qu'a casa's troba,
mal llamp com arriba may!
Feyna llarga, curta paga,
llit de tronchs y pa d'aglans.
Serví a un home de remensa,
és de tots lo pitjor mal.

JUST. Val més pendre una ballesta
y anarse a batre ab alarbs...

PONS. Y més quan de lo que'ns llevan
no falta qui se'n sent grat.
Jo no vull que vinguin hostes
a menjàrsem lo meu pa.
JUST. Ni que jo menji a la quadra
y a la taula'ls rabadans.
PONS. A més, jo sé certas cosas,
que no són bonas senyals.
(*Tots se li acostan.*)
Veyeu tots aquella porta? (*La del fons.*)
Donchs m'han dit que dintre hi hà...

ESCENA VI

DITS. JOFRE *per la dreta*

JOFRE. Salut a la gent de casa.
PONS. (*Baix als altres.*)
Ja ho sabreu.
JUST. Ja'ns ho diràs.
JOFRE. La soldada qu'us debia
no us la puch ara pagar;
lo vestit d'aquesta anyada
no l'haureu fins més avant.
Espereu, que vindrà un dia
que tot ho podreu cobrar,
y ab tant rublerta mesura
que may més ireu al camp.
Ara, aneu, qu'abaix fumeja,
ja esperantvos, lo sopar,
y fins que l'auba us desperti,
Déu vos dongui bon descans.
(*Obra ab clau la porta del fons y entra, tornant a tancar per dins.*)

ESCENA VII

DITS, *menos* JOFRE

PONS. (*Baix als demés, ensenyantlos la sortida de Jofre.*)
Veyeu?
JUST. Què?

PONS. Ja obra la porta...
Ja per dintre s'ha tancat.
Se tanca allí grans estonas,
y ningú sab lo que hi fa.
(*Ab misteri.*) Darrera d'aquella porta,
per hont may havem entrat,
diu que hi hà antiga capella
de quan això fou palau
que'ls senyors passats tenian
ans de vèncels los alarbs.
Quant d'alarbs va ser conquesta
la terra que's recobrà,
la capella, profanada,
deixà de ser lloch sagrat;
y desde llavors (explica
la porqueyrola, qu'ho sab)
que la capella, de bruixas
y follets és negre cau.
Si l'amo, com ara, hi entra
tot sovint sens tremolar,
és qu'ab mals esperits tracta,
son ànima condemnant
(*Tots se persignan.*)
Y en prova de que són certas
las novas qu'us he donat,
que la vella de qui'm venen
m'ha dit que de nit, ja tart,
se sent dins de la capella
gran remor y gran trasbals.
JUST. Això tenim d'esbrinarho.
PONS. Avuy meteix, si a Déu plau.
JUST. Donchs aquet vespre sens falta.
PONS. Callem ara, y cap a baix.
Com que la masia's volta,
després entrarem per 'llà.
(*Se'n van per la dreta.*)

ESCENA VIII

RAMON, *després* ALDETA

RAMON. (*Anant cap a la finestra.*)
Encara hi és!... No s'allunya
d'aquell siti ni un sol pas.
(*Cridant.*) Aldeta!

ALDETA. (*Sortint.*) Què vols?... Què't passa?
RAMON. Tinch gelosia!...
ALDETA. Tu!
RAMON. (*Conduhintla a la finestra.*) Allà!...
Què fa aquell home? ¿Què espera
mirant a aquet finestral? (*Plorant.*)
Ay, Aldeta!
ALDETA. Ploras?
RAMON. Ploro
perquè mon cor és covart,
y temo que'm volen pendre
la gloria que m'has donat.
ALDETA. Oh, may, Ramon!
RAMON. Y aquell home?
ALDETA. Ningú la ditxa'm pot dar
sinó tu...
RAMON. Tranquil respiro.
ALDETA. No duptis de mi jamay.
RAMON. Y aquell home?
ALDETA. Un'altra causa
lo tindrà allí vigilant.
(*Jofre obra la porta del fons.*)
RAMON. Ton pare.
ALDETA. Que res sospiti.
RAMON. (Veuré si encara s'hi està.)
(*Se'n van ella per l'esquerra y ell per la dreta.*)

ESCENA IX

JOFRE

(*Després de mirarse ab satisfacció'ls dos amants, tanca la porta ab clau y s'avansa.*)
S'estiman! Bé n'estich cert!
Y com son amor me plau!
Regosítjat, cor esclau!
Ton afany veuràs complert.
Ja és allí. (*Mirant per la finestra.*
Pujeu! (*Cridant cap a fòra.*)
Mon fat
ara a ser vensut comensa.
Ara'l vassall de remensa
va a guanyar sa llibertat.

ESCENA X

JOFRE *y* MIR FOQUET, *per la dreta, vestit de vassall.*

MIR. (*Desde la porta, ab por y misteri.*)
Jofre.
JOFRE. Entrar podeu, senyor.
MIR. Santa nit, Jofre, et do Déu.
M'has fèt senya...
JOFRE. El secret meu
ja us puch dir sense temor.
MIR. ¡Oh, parla, donchs; si aixís és,
qu'ab tal nova lo meu cor
d'afany y frisansa's mor!
De ta patria trista fes
la gloria y felicitat,
dantli'l fill que se n'allunya.
Parla, y mostra a Catalunya
lo seu príncep desitjat.
Plora ta patria, afligida,
y de Déu malehida's creu,
perquè avuy regida's veu
per la mà d'un fratricida.
La victoria és allunyada
d'allà hont son pendó s'arbola,
y Catalunya tremola
per l'alarb amenassada.
¡Dónans lo donzell guerrer,
per qui'l nostre cor sospira,
y en qui al noble hereu se mira
del vell Ramon Berenguer.
JOFRE. Dauslo vull.
MIR. Dius prompte?
JOFRE. Sí.
MIR. Y quan serà?
JOFRE. Avuy meteix.
MIR. Oh, com ma frisansa creix!
Y hont tinch de vèurel?
JOFRE. Aquí!
MIR. A pes d'or veuràs pagada
ta llealtat.
JOFRE. Calleu, senyor:
jo sols ho faig per amor
a ma terra infortunada.

MIR. Siga, donchs, aquet l'instant
de cumplirse ma alegria.
(Anant à la finestra.)
No lluny d'aquesta masia
ma senyal està esperant
dels barons de la noblesa
lo més escullit estol,
en qual nom he vingut sol
preparant aquesta empresa. *(Pren lo llum y va a posarlo a la finestra; Jofre lo deté.)*

JOFRE. No'ls crideu. Si han de venî,
té de sê ab misteri encara,
puix pel fill vetlla la mare.
Quan tothom reposi aquí,
per la porta del torrent
entreu com sempre heu entrat:
trobareu lloch preparat,
hont debatre dignament.

MIR. Ara provem...

JOFRE. D'aquí a poch,
si a mare y fill coneixeu,
a vostre gust los veureu
bo y sopant en aquet lloch.

MIR. Tardaràn?

JOFRE. Molt curta estona.

MIR. Mentre'ns trobem aquí sols,
mòstram, bon Jofre, si vols,
com qui seguransa dòna
del gran pler que m'has promès,
un rastre, senya o indici.

JOFRE. Contingueu vostre desfici:
no puch ensenyarvos res.

ESCENA XI

DITS. TURPINET

JOFRE. *(Veyent a Turpinet que treu lo cap ab recel per la segona porta esquerra.)*
Espereus: complàureus puch.
(Se fa enrera ab Mir.)

TURPINET. Ja són fòra... Ja hi hà pau.
(Acostantse a la caixa.)

No han tocat re: ho tanco ab clau,
y aquí ab mi sempre la duch.
(*S'asseu damunt de la caixa pensatiu.*)

MIR. (*A Jofre.*) Què'm mostravas?

JOFRE. Ans qu'al cop
del fratricida morís
en *Cap d'Estopa* infelís,
no visquereu d'ell aprop?

MIR. Com patge, al palau entrava.

JOFRE. També en sa cambra?

MIR. Com no?

JOFRE. ¿Coneixiau al bufó
que sas penas alegrava?

MIR. Vols parlar d'en Turpinet?
Per tot lo palau corria,
de la Cort-sent l'alegria.

JOFRE. Mirèusel allí.

MIR. Es aquet!
(*Després de contemplarlo.*)

JOFRE. Arrupit dins l'espessor
d'aquell bosch de Sant Celoni,
fou ignorant testimoni
de la mort de son senyor,
y 's locà.

MIR. Vassall fidel!

JOFRE. Cregué que'l sol s'apagava
quan en lo gorch s'enfonsava
lo cos d'aquell nou Abel;
y de llavoras ensà,
cegat per sa bojeria,
no ha vist més la llum del dia,
y esperant que torni està.

MIR. Bon Turpinet...

TURPINET. Què se'm vol?
No us puch fer riure.

MIR. Veniu,
y al missatger aculliu
qu'us porta la llum del sol.

TURPINET. (*Aixecantse ab vivesa.*)
La del sol?

MIR. Ja per fortuna,
per entre'l boscam seguint,
son raig primê he vist, eixint
del crestall de la llacuna.

TURPINET. (*Alborotat.*) Expliqueu!

JOFRE. No dirà un mot
si callas, com de costum.

TURPINET. (*A Mir.*) Si sou missatger de llum,
a vos us ho diré tot.
Fujo de tothom qui'm topa,
però ab vos no puch ser fret.
Escolteu. Só en Turpinet,
lo truhà d'en *Cap d'Estopa.*
Mireu aquí'l collar d'or,
que per tots duch amagat. (*Descobrint-se'l coll y mostrant lo collar que diu.*)
Mon nom duya cisellat,
y'l del amo del meu cor;
ma senyora, que's recata,
me'ls va fê esborrar. Mireu:
tots mos atributs veureu. (*Obra la caixa y'n treu los objectes qu'expressa.*)
Ma caputxa d'escarlata,
lo salteri de clar sò,
la flauta de to suau,
lo cercle que pel palau
bo y corrent saltava jo...
Tot guardat aquí ho tenia,
y ningú ho sabia aquí; (*Ab goig.*)
mes ara tornarà a eixî
si torna la llum del dia.

MIR. Sí, Turpinet, tornarà!

JOFRE. Més cal callar.

TURPINET. Ja'm modero,
ja callo... Però, l'espero!...

JOFRE. Si'n parlas tot se perdrà.

TURPINET. Tornaré a sê'l rey dels boigs,
tindré habilitats apresas,
gracias novas, agudesas
qu'al bon Comte daràn goig.
Y'l Comte, que rient seurà
en son escambell d'or fi,
llensarà un morabatí,
que jo al vol sabré agafâ.
Desd'ara m'ensajaré.

JOFRE. Més callant

TURPINET. Sens dî'l motiu.
(*Tanca a la caixa tot lo que n'ha tret.*)

JOFRE. (*A Mir.*) Seyeu al escó, y fingiu,
que la Comtesa aquí ve.
(*Mir seu al escó.*)

ESCENA XII

DITS. LA COMTESA

MIR. (*Mirant a la Comtesa ab emoció.*)
(Es ella!)
COMTESA. (*Baix a Jofre senyalantli a Mir.*)
¿Tens companyia
d'estranys?
JOFRE. No'n temeu pas res:
es un nou mosso qu'he pres.
MIR. (A sos peus me postraria!)
(*La Comtesa s'asseu a la taula.*)

ESCENA XIII

DITS: ALDETA *per la dreta, seguida d'un mosso*

ALDETA. Pare.
JOFRE. Què?
ALDETA. Un pobre romeu,
mort de fret y de fadiga,
dins la casa que'ns abriga
demana hospedatge breu.
JOFRE. Un hoste!
ALDETA. Al portal s'espera.
JOFRE. (En mal'hora deu venî.)
MIR. (*Baix a Jofre.*) Avuy gent estranya aquí?
JOFRE. (*A Mir.*) No n'hi haurà de cap manera.
Avuy del mal us és dia,
y res tinch per dâ al romeu:
que se'n vagi en nom de Déu
y truqui a un'altra masia.
COMTESA. Jo't demano caritat
per ell, si son prech no't vens.
JOFRE. Lo dia que pago'l cens
no dono hospitalitat.
COMTESA. Res alcansa lo prech meu?
JOFRE. Tant, que mos intents acalla.
Ab mos criats, y en jas de palla,
no aquí dalt, dormi'l romeu. (*Aldeta fa un signo al mosso qu'ha entrat ab ella, y ell se'n va per la dreta; Aldeta se'n va per la primera porta esquerra.*)

MIR. (*Baix a Jofre.*) Y ab això quedas segû?
JOFRE. (*A Mir.*) Lluny d'aquet lloch dormirà.
Lo qu'allí dins passarà
no ho esmentarà ningú.
TURPINET. (*Que fins ara ha estat seyent en la caixa, somrient y fent gestos tot sol, aixecantse ara ab moviment d'extremada alegria.*)
Ja me'n recordo... ja'n sé...
No s'ha fet vell lo bufó.
Per quan torni mon senyô
desd'ara m'ensajaré.
ALDETA. (*Sortint ab plats y demés servey de taula, que coloca.*) Cumplir paraulas és lley,
y us he dat avuy paraula
de cubrius aquesta taula
com ho fóra la d'un rey.
TURPINET. (*A Aldeta gesticulant grotescament.*)
Vens a dur la bona nova!
Jo te'n faig la cortesia.
(*A la Comtesa, que'l mira sorpresa.*)
Aquet vespre hi hà alegria,
y us ne vull donar la prova.
Vull que vos sigueu ab mi...
Se m'ha posat... a la cresta.
Je, je, je!... Què tal aquesta?
Veureu, si'n comenso a dî!
Riureu tots per las orellas,
si jo dich que riure cal.
(*Saludant grotescament a Ramon, que surt per la dreta.*)
Pas y saludo al capdal
camarlench de las ovellas.

ESCENA XIV

DITS. RAMON

MIR. (Serà aquet?)
COMTESA. Fill...
MIR. (Sí, ell és!
Y aquí viu de caritat!)
RAMON. (*Veyent a Mir.*)
(Oh! ¡L'home qu'abaix clavat
causà mos afanys primês!)

MIR. (Per què'm mira?)
RAMON. (¡Com desvia
sa mirada!)
MIR. (Infant hermós!
Si'l pogués besâ amorós!)
RAMON. (Si pogués lo mataria!)
ALDETA. (*Sortint ab viandas, que posa damunt de la taula.*)
Quan gusteu.
TURPINET. Taula servida?
Calleu: us heu d'esperar,
que'l cabrit me vol parlar.
(*Acostantse al plat.*)
Lo cabrit diu que'm convida. (*Pren un bocí y s'asseu a menjàrsel als peus de la Comtesa; Ramon s'asseu al costat y comensan a menjar.*)

ESCENA XV

DITS. PONS, JUST *y* MOSSOS

PONS. Nostramo...
JOFRE. Dormint ja us feya.
PONS. Doncas, ben lluny de dormî,
altra cosa és la que allí
la sòn a tots nos distreya.
JOFRE. Què voleu?
JUST. En Pons dirà.
PONS. Volem que'ns cumpliu lo tracte.
Treballem per vos, ab pacte
de que aquí se'ns mantindrà,
y ja fa temps que'ns falteu.
JOFRE. Què dius ara?
PONS. Re'ns arredra.
Menjem un pa dur com pedra,
de vi ni sols ne parlem,
y per dâns forsas pel camp,
hont treballem prou y massa,
nos deu vianda tant escassa
qu'arribem a patir fam.
Lo sopâ hem deixat allí.
Quan no és bona la cullita,
ja sabem que's necessita
pendre lo que hi hà, y sofrî.

Lo que no volem passâ
és que vos, a nostras costas,
a casa regaleu hostes
que's menjin lo nostre pa.

COMTESA. }
MIR. } Oh! (*Cada un expressant son sentiment: la Comtesa s'aixeca ab dignitat, però sense enuig; Mir, sense moures, llansa un crid de condol; Aldeta plora de dolor.*)
ALDETA. }

JOFRE. (*Avansant ab indignació cap als mossos.*)
Qui us dona atreviment?

COMTESA. Sosségat, no't desesperis,
y ab tos mossos no t'alteris,
que parlan molt justament.

MIR. (Oh, vergonya! ¡Oh, trista escena,
que tot mon dolor provoca!
Lo pa que's porta a la boca,
com un fur se li anomena.)

COMTESA. (*Dreta prop de la taula, als mossos:*)
Espereus. Veniu aquí
amparats per dreta rahó. (*A Jofre.*)
An el que't dona sa suô,
dónali'l millor bocí.
Per mi faltavas al tracte,
y aquí tots per mi sofriau. (*Als mossos.*)
La taula aquí
ja us convida. Seyeu.
(*Coloca'ls mossos a la taula.*)

JOFRE. (*Oposantshi.*) No!

COMTESA. An el que't dona sa suô,
dónali'l millor bocí. (*Se'n va per la segona porta esquerra, ab Ramon.*)

RAMON. (*Mirantse a Mir.*)
(Y aquest home's quedarà?
Per espiarlo vetllaré.)
(*Se'n va seguint a la Comtesa.*)

TURPINET. Oydà!... Visca qui us fa bé
regalantvos bon sopâ.
Més de lo qu'hi hà servit,
lo cabridet se n'esmersa,
qu'hem de tenî una conversa
y's fa tart. Molt santa nit. (*Pren lo plat del cabrit y ab ell se'n va per la primera porta esquerra.*)

ESCENA XVI

JOFRE, MIR FOQUET, PONS *y* MOSSOS.
ALDETA

MIR. (*Aixecantse y dirigintse vivàment a Jofre, encara qu'ab veu baixa.*)
Jofre! No's perdi un moment.
Avuy vindrà la noblesa
a exigir de ta promesa
lo promptíssim cumpliment.

JOFRE. Ma promesa cumpliré.
Sortiu, y d'aquí una estona
la porta qu'al torrent dona
jo a la noblesa obriré. (*Mir se'n va pér la dreta. Jofre's dirigeix als mossos, que s'aixecan de taula.*)
May més destorbâ intenteu
l'agasaig fet a mon hoste.

PONS. Nosaltres...

JOFRE. No vull resposta.

PONS. (*Baix als altres.*)
Me dol lo qu'hem fet.

JOFRE. Aneu.

ALDETA. Pare, allí'l pobre romeu
llit per descansar espera.

JOFRE. (*Als mossos.*) Allotjeulo de manera
que sigui per mor de Déu.
Exteneuli un feix de palla
y feuli un recó de lloch.
(*Se'n va per la segona porta esquerra.*)

PONS. Jo abaix no'l vull.

JUST. Jo tampoch.
(*Los altres mossos indican que pensan lo meteix.*)

ALDETA. Tota llàstima en ells calla.
Jo hi vaig, que'l fret l'arrauleix
y és negra la nit qu'espanta.
Pujarà, qu'és obra santa
dar consol al que pateix.
(*Se'n va per la dreta.*)

PONS. Si'l romeu abaix dormís
nos podria destorbar,
y aquesta nit esbrinar
lo que sabeu és precís. (*Se'n van per la dreta ab lo llum. Pausa.*)

ESCENA XVII

ALDETA, *un* ROMEU

ALDETA. (*Per la dreta, acompanyant de la mà al Romeu.*)
Prop de la llar preneu lloch,
calmant del fret l'inclemencia.

ROMEU. Lo vot de ma penitencia
me priva acostarme al foch.
Colgueulo, si ho voleu fê,
y m'assentarè al escó. (*Aldeta colga'l foch de la llar, després de lo qual lo Romeu s'asseu al escó.*)

ALDETA. Per donarli llit millô
an en Turpinet veuré. (*Se'n va per la segona porta de l'esquerra.*

ESCENA XVIII

Lo ROMEU. *Aviat* JOFRE

ROMEU. (*Al escó.*) En masia y en castell
tothom me fuig y'm detesta.
¡Duch la lepra, duch la peste,
porto al front lo vil sagell!
Tres jornadas he seguit
de mon trist y llarch romiatge;
tothom me dona hospedatge
sense taula y sense llit.
Jo acoto mon cap, Senyô,
a ta forta voluntat;
ta injusticia he invocat,
ta misericordia, no.

JOFRE. De mos fins toco al extrem.
Aviat tots a la masia
dormiràn. ¡Ambició mia,
un pas més y vencerem!
(*Obra la porta del fons, entra y la tanca.*)

ESCENA XIX

LO ROMEU, *endormiscat, al escó.*
ALDETA *conduhint a* TURPINET.

ALDETA. (*A Turpinet signantli lo Romeu.*) Es allí. (*Se'n va; entra pels vidres del finestral un raig de lluna; al veure'l Turpinet hi corra, més al punt se detura.*)

TURPINET. Llum!... Es la lluna!
(*S'acosta al escó y desperta al Romeu.*)
Veniu, us abrigareu:
l'Aldeta vol qu'olvideu
la vostra negra fortuna.

ROMEU. Gracias!
(*S'aixeca y Turpinet lo pren de la mà.*)

TURPINET. Us daré un recó
perquè reposeu com cal. (*Al passar per davant del finestral, la lluna ilumina'l rostre del Romeu; Turpinet s'atura, se'l mira horroritzat y ab fonda y extraordinaria agitació exclama.*)
Oh!... Què veig!... Valga'm Déu val!

ROMEU. Conduiume.

TURPINET. Aneu! No, no! (*Se'n va espantat per la primera porta esquerra.*)

ROMEU. Perquè'm deixeu? Se n'ha anat!
Tothom del món me detesta!
Duch la lepra, duch la peste!
No puch trobar caritat! (*Cau en la cadira del costat de la taula y apoya'l cap en aquesta.*)

ESCENA XX

DITS, *menos* ALDETA *y* TURPINET. RAMON, *per la segona porta esquerra.* PONS, JUST *y* MOSSOS.

RAMON. Vull vetllar, no puch dormî.
Aquell home ja ha eixit fòra,
més pot tornar a aquest'hora.
Si torna, entrarà per'quí. (*Se queda dret davant de la finestra.*)

PONS. (*Obrint la porta ajustada de la dreta.*)
Veniu...

JUST. (*No gosant a passar.*)
Qui s'hi acostarà?

PONS. Jo tremolo...

JUST. Jo també...

RAMON. (*Girantse cap als mossos.*)
Qui hi hà aquí?

PONS. (*Reconeixentlo, desprès de soptarse lleugerament.*) Tu'ns vindràs bé.
Que s'hi acosti'l rabadà.

RAMON. Que voleu?

PONS. Com fet segû,
se'ns ha dit que allí hi havia
malefici y bruixeria:
mira-ho tu.

RAMON. (*Ab temor.*) Jo?

PONS. (*Ab imperi.*) Mira-ho tu! (*Aquesta escena és tota en veu molt baixa, y demostrant los personatges molta por. Ramon s'acosta a la finestra de l'esquerra; Pons diu entre tant:*)
Crech que dins de la capella
ja hi sento veus y ramor.

RAMON. Serà cert? Fòra temor. (*Obra'l finestró y'ls vidres apareixen illuminats interiorment. Ramon corre aterrat cap al prosceni.*)

PONS. Mireu, té rahó la vella!

JUST. No hi hà dupte!

PONS. Encantament!

JUST. Valgans Déu!

PONS. Fugim d'aquí!
(*Se'n van los mossos per la dreta.*)

RAMON. Qu'és això?... Què passa allí? (*Mira per una escletxa de la porta del fons, y llansa un crit de gran espant.*)
Ah!... La Cort... noblesa... gent!
Venen per mi, desgraciat!

ROMEU. (*Aixecantse.*) Què passa?

RAMON. (*Abrassantse ab ell.*) Vos, protegiume!
(*Lo Romeu mira'l rostre de Ramon, en lo qual cau lo raig de la lluna, y ab horror lo separa d'ell.*)

ROMEU. Que!... Impossible!... No!

RAMON. Assistiume!

ROMEU. (*Cayent de genolls abrassat per Ramon.*)
Oh, Déu meu!... Ahont m'has portat?

FI DEL PRIMER ACTE.

ACTE SEGON

La meteixa decoració. Se fa de dia.

ESCENA I

LO ROMEU, *segut prop de la taula. Al cap de poch* ALDETA, *per la primera porta.*

ROMEU. Surt ja'l sol, y no s'allunyan
de ma ment las ombras tristas.
¿Seràn, donchs, certas imatges
las d'aquesta nit terrible?
¡Ay, terrors, no heu estat somnis,
no has delirat, fantasia!
La noblesa catalana
ab misteri allí reunida;
aquí l'infant abrassant-me
y a mon amparo acullintse;
després... ja no sé quin terme
lo qu'aquí ha passat tenia,
perquè la vida'm faltava,
y al retornarme la vida,
sols he vist allí tenebras,
y l'infant deixat m'havia.
Què passa en aquesta casa?
Quin misteri aquí s'abriga?
Sense un moment de tardansa
dech surtir de la masia;
més los boscos que la voltan
amagat convé que'm tingan

fins esclarir lo misteri
que ompla ma ment de sospitas.
(*Se dirigeix cap a la porta de la dreta.*)

ALDETA. (*Surtint.*) Ja partiu?

ROMEU. Sí. De qu'és hora
lo trench de l'auba m'avisa.

ALDETA. Aneusen en pau, bon home,
y que a Déu tingueu per guia.

ROMEU. Pregaré per tu, donzella,
la sola qu'ab veu amiga
has acullit al pobre hoste,
de sas penas compadida,
¿De ma gratitut, donzella,
quina prova't donaria?
D'aquet lloch, d'hont me rebutjan,
menos tu, tots quants hi habitan,
surto al punt, més a allunyàrmen
trigaré, potsê, uns quants dias,
habitant d'aqueixos boscos
en la soletat tranquila.
Allí soch: vina a buscarme,
si mon servey necessitas.

ALDETA. Lo servey que jo demano,
vos, Romeu, no me'l fariau.

ROMEU. Dígasmel.

ALDETA. ¡No hi hà qui abaixi
naixements y gerarquias!
Veniu, que per despedirvos
tinch caritat amanida:
pa d'aglans y fruita seca.

ROMEU. Tot al cel pagat te siga.
(*Se'n van per la dreta.*)

ESCENA II

TURPINET *surt per la primera porta de l'esquerra, y's queda dret davant del escó.*)

Seya aquí... Ja no li trobo.
Qui sab si és a la masia?
Llebrê, olora, busca rastre!
Sí, ja ho sento, és aquí dintre.
Més la cassa no senyalis,
llebrê; ton alè's continga;

boca muda, orellas baixas,
y no moguis la verdissa,
qu'aquell missatger del sol,
si ho vegés, s'entornaria.
(*Acostantse al escó.*)
Aquí seya, aquí... el vaig veure.
Ve a matar la meva ditxa!
Aqueix home du tenebras.
No veuré la llum del dia!
(*S'apoya plorant en lo march de la finestra; de prompte, mirant cap a fòra, l'expressió de son dolor se transforma en altra de sorpresa y alegria.*)
Es allí!... Surt de la casa!
Se'n va! Cap al bosch camina.
Ja és al bosch, ja no se'l veu;
ja hi ha pau, ja hi ha alegria.
(*Alborossantse.*)
Hi, hi, hi!... Ja salto y ballo. (*Fentho.*)
Torna, foll, a tas follias!
Tamborellas, giravoltas,
saltirons y corredissas!
Amaneixte, Turpinet,
que torna la llum del dia,
y quan lo sol tregui'l cap
l'has de fê esqueixar de riure.
(*Salta y balla ab raras contorsions.*)

ESCENA III

DITS *y* ALDETA

ALDETA. Turpinet!...
TURPINET. Vés, no'm destorbis.
ALDETA. Què teniu?
TURPINET. Feyna precisa!
Se m'amaneix molta tasca,
tinch de pensar bogerias,
tinch d'empescarme agudesas...
Molta feyna!
ALDETA. Vós?
TURPINET. Moltíssima!
Mira, veus? Que tal aquesta?
(*Fent una contorsió ridícula.*)

Ne tinch moltas d'amanidas.
Ja pots està a punt, donzella,
que t'esqueixaràs de riure.
Lluny d'aquí dols y tristesas!
Déu nos dó llum y alegria!
(*Se'n va per la 1.ª porta de l'esquerra.*)

ESCENA IV

ALDETA *y aviat* RAMON

ALDETA. Alegria y sol, ha dit!
Si algun jorn heus tal consol,
quan per tu sortirà'l sol
per mi's farà negra nit.
RAMON. (*Per la 2.ª porta esquerra.*)
Aldeta!
ALDETA. Ramon!
RAMON. D'espant
porto l'ànima arraulida,
y crech que perdo la vida
perquè'l cor se'm va glassant!
ALDETA. Què dius?
RAMON. Escolta'm, y fes
de silenci prometensa,
perquè te'n faig confidensa
a tu sola... a ningú més.
ALDETA. Oh, mon Déu!
RAMON. Aquesta nit,
Aldeta, jo no dormia:
morintme de gelosia
vetllava aquí ab fer dalit,
quan tot d'una en gel mortal
ma inquietut restà mudada:
de la capella encantada
s'illuminà'l finestral,
y al mirar, ay trist de mi!
fret d'espant y de sorpresa,
la catalana noblesa
vaig veure aplegada allí.
ALDETA. Oh! Potsê un somni ha sigut.
RAMON. No era somni, Aldeta, no.
¡Déu me dongui son perdó,
perquè, Aldeta, estich perdut!
ALDETA. No n'hagué ta mare esment?

RAMON. Oh, no! Ni n'haurà per mi.
Voldria fugir d'aquí,
y no hi hà per mi torment
ni desgracia més segura
que perdre ta companyia.

ALDETA. Ay, Ramon! Ja vindrà'l dia
de pesar y desventura;
ja vindrà'l fatal moment
qu'ab la testa coronada
compliràs d'una vegada
lo fet de ton naixement.
Déixam plorâ aquell dolô!

RAMON. Jo d'ingratitut culpable?

ALDETA. La pagesa miserable
massa haurà si un trist recó
per gran mercè se li dóna
hont morirse perdonada
del crim d'estâ enamorada
del comte de Barcelona.

RAMON. Calla!... Per què aixís te plau
atormentarte, pobreta?
Jo no vull ser comte, Aldeta;
no hi vull anâ a mon palau.
Un punyal s'hereta allí
que cent perills té sospesos;
ja dos crims hi són comesos:
lo tercer fóra per mi.

ALDETA. No hi vagis!

RAMON. Deixarte a tu!
Sagrament mon cor te'n dóna.
¡Per tu al cor duch la corona,
si ma testa no la du!
Jo sé'l cant de Salomó
(qu'allí ma mare me'l diu),
y ets tu'l cabridet joliu
de l'amorosa cansó.
Tu, la càndida coloma;
la que'ls aires deixas plens,
com glop de mirra y encens,
d'esquinsos de grat aroma.
Jo escolto ab joya'l bell cant,
¡y aquell rey te coneixia,
perquè jo també'l faria,
ta hermosura contemplant!
Tu també't gronxas airosa
com se gronxa la palmera;
com lo fruit de la pomera

ta paraula és amorosa.
Jo també a tu't crido: «Vina
per la vinya y pel pradell!
Cullirem lo dols brotell,
beurem l'aigua cristallina!»
Y envers tu mon cor se'n va
buscant ta amorosa lley,
y'm sembla que só aquell rey
que d'amor va delirâ;
¡perquè crech qu'en sa cansó
ta hermosura'l rey declara,
y penso en tu quan ma mare
diu lo cant de Salomó!
(*Cayent a sos peus enamorat.*)

ALDETA. ¡Quina gloria'm fas sentir
quan escolto ta paraula!
¡No és pas cert, no és més que faula
lo qu'a la gent sento dir
que la vida és un torment!
Jo trobo hermosa la vida!
Per férsels tant aburrida,
no deu estimar la gent.

RAMON. Ay! De novas inquietuts
torno lo pes a sentî,
perquè si'm troban aquí,
vida meva, estem perduts.

ALDETA. No temis: sols d'un etzar
té aqueix fet tota la trassa;
o potser tornant de cassa
un moment van reposar
per seguir cap al castell,
y no'ls veuràs més per qui,
puix entorn no's veu lluhî
ni una malla ni un capell.
(*Mirant tots dos per la finestra.*)
Allunyem, donchs, tot temor.
Tu, Ramon, no'm deixaràs!

RAMON. Jamay desitjâ'm veuràs
més gloria que ton amor,
ni més víctors que tas veus
d'enamorada tendresa,
ni trono de més altesa
qu'aquet que tinch a tos peus.

ESCENA V

DITS y JOFRE (*surt per la dreta, y veyent als dos donzells abstrets en sa conversa amorosa, s'atura mirantsels ab fruició.*)

JOFRE. Ells!... ¡Oh pare enamorat
de la filla del teu cor,
mira allí com ja treu flor
l'erm aixut y abandonat
de la baixa condició!
¡Mira allí ab dolsa frisansa
com brollan dolls d'esperansa
de la font de ta ambició!

RAMON. Tu mon anhel y jo'l teu.

ALDETA. Tu ma ditxa y jo la teva.

RAMON. Sí!

ALDETA. Ramon!

RAMON. Aldeta meva!
(*La besa al front; Jofre s'avansa, sorprenentlos.*)

ALDETA. Pare!

RAMON. Jofre!
(*Se separan vivament, quedantse un a cada costat d'escena, plens de por y vergonya y ab lo cap baix.*)

JOFRE. (Ajúdim Déu!)
Què us espanta? Què teniu?
Quin recel de mi us desvia?
¡Si ho sé tot, si ja ho sabia
ans que vosaltres!... Veniu.
(*Prenentlos un per cada mà.*)
Estimeuvos!

ALDETA. Oh!

RAMON. Ho voleu?

JOFRE. Busqueu honesta ventura,
y la del sol no és tant pura
com la flama en que us cremeu.
Per xò ab mon consentiment
la vostra ilusió corono.
¡Sí, donzell, jo te la dono
perquè fassis son content!

RAMON. Oh, sí, Jofre!... Ab gran favor
feu mon ànima agrahida.

JOFRE. A trench d'auba de la vida,
la llum primera és d'amor.

Digas a ton cor: — Estima! —
y atia sa forta ardencia,
qu'és l'alè de l'existencia
que tota la terra anima.
¿No heu sentit, prop de la llar,
contar gestas y rondallas
de conquestas y batallas
per la terra y per la mar?
¿Y en la cambra del castell,
o en sas voltas esculptadas,
no haveu vist representadas
en tapís o en capitell,
de guerrers conqueridors
las temerarias empresas,
o las valentas proesas
de reys y d'emperadors?
Tots són verdaders recorts
d'enamoradas historias,
y'ls imperis, y'ls tresors,
se llansa l'home a buscar
ab coratge y afany viu,
per un llavi que somriu,
per uns ulls de dols mirar,
per veure com s'illumina
de ventura un frívol rostre;
per xò l'hom la mort arrostra;
per xò sens fre's desatina;
per xò's llansa a fera guerra,
foragitat pel calor
d'aquest incendi d'amor
qu'abrusa a tota la terra.

RAMON. Oh, Jofre!

ALDETA. Pare!

RAMON. Aquest és
l'ardent foch en que m'animo:
axís és com jo l'estimo.

JOFRE. Vull que'm juris sempre més
estimarla.

RAMON. Ferho axí
l'un a l'altre ara'ns juravam.
¿No veyeu que si'ns deixavam,
per tots dos fóra morî?
No hi hà etzar, ni hi haurà empresa
que d'ella'm pugui allunyâ.

JOFRE. Axò dius?

RAMON. Y axò serà.

JOFRE. (Oh, filla, seràs Comtesa!)

ESCENA VI

DITS. *La* COMTESA, *per la segona porta de l'esquerra*

COMTESA. Fill meu...
JOFRE. (*Baix a Ramon.*) Calla! (*Ramon va a buscarla, la besa y l'acompanya a seure prop de la taula.*)
COMTESA. Vinch aquí
per posâ a ma engunia terme.
¿Per què no has vingut a ferme
lo bés de cada matí?
RAMON. Descansant encara us feya.
(*Baix a Aldeta.*)
He temut qu'al ferli'l bés,
per mon rostre endevinés
lo secret que abans te deya.
COMTESA. No treus avuy lo ramat?
RAMON. (Avuy no surto d'aquí.)
ALDETA. Baixaràs, si vols, ab mi.
RAMON. Anem, donchs.
(*Baix a Jofre.*) Sigueu callat.
JOFRE. (*Abrassant y besant a Aldeta ab tendresa.*)
Filla, adéu!
y ell te guardi de perills!
(*Aldeta y Ramon se'n van per la dreta.*)

ESCENA VII

La COMTESA, JOFRE

JOFRE. Oh, quin tresor són los fills!
COMTESA. Que se'ls estima, Déu meu!
JOFRE. Fins que naix l'anhel de pare,
no se sap lo qu'és anhel.
COMTESA. Ni altres prechs pujan al cel
més ardents que'ls d'una mare.
JOFRE. Déu, que'ls fills nos ha donat,
y aquest foch de fantasia
per delirar nit y dia
buscantlos felicitat,

tota infamia y vituperi
degué allunyar de son front,
dantnos, quan los posa al món,
per cada fill, un imperi.

COMTESA. Oh! Què dius?

JOFRE. No és cert, Comtesa?
Se'ls voldria grans, potents,
plens de gloria, resplandents
de ventura y d'altivesa,
posant lleys, pobles regint,
punint crims y honrant virtuts,
cobrant censos y tributs,
d'homenatge'l clam sentint,
ab la corona en lo front,
en sas mans immens tresor,
en son pit felís lo cor,
y a sos peus postrat lo món.
Só pare, y si algú'm venia
per ma Aldeta aqueix content
a preu d'un etern torment,
sens duptar, jo'l compraria.

COMTESA. Y jo qu'escoltante estich,
m'horroritzo per ta Aldeta.
Més que son pare, pobreta,
me semblas son enemich.
Grandesas, tresors, imperis...
Oh malhaurada ambició!
Tu no saps, bon Jofre, no,
quins tenebrosos misteris
de pesars y sofriments
tapa'l brill de la grandesa,
quants perills, quanta tristesa,
quants sospirs y quants torments.
No! Pels fills que'l cel envia
pobre estat y viure humil,
soletat y lloch tranquil,
y apagada fantasia.
Tenimlos arracerats
dels temporals de la terra;
Jofre, al món hi hà eterna guerra:
tenimlos ben amagats!
No'l palau, no, la masia;
no'l trono, Jofre, l'escó;
no noblesa y alt blassó,
vil remensa y pagesia.
Lluny del món, hont fers hi esclatan
ambicions y odis de mort,

y a n'els fills del nostre cor
nos los venen y'ns los matan.
Jo la conech la grandesa:
és lo cim alt y espadat
que desde la vall mirat
nos cautiva ab sa bellesa.
Aire y llum promet allí
per sorpendre'ls nostres cors,
y abaixa enfilays de flors
per ensenyans lo camí;
y som ja a dalt y extenem
la mirada ab goig y orgull,
y l'ànima's sobrecull
d'horror de lo que veyem:
lluytas, odis, ardiment
criminal, guerra empenyada,
y la planura arrasada
de Llevant fins a Ponent.
Jo ho he vist; per xò ab fermesa
—No hi pugis!—te diu mon llavi;
per xò com mortal agravi
tinch lo brill de la grandesa;
per xò ab tu, pobre vassall,
malament nos avenim:
jo m'ho miro desde'l cim,
y tu ho veus desde la vall.

JOFRE. (Potser massa he descobert
l'ambició que'm desatina.)
Somnis són ab que fascina
nostra ment, al cort rublert
de desitjos insensats;
clams perduts que'l pit exhala;
ilusions ab que's regala
qui no espera realitats.

COMTESA. Grat y gracias dem a Déu
qu'a tanta ventura'ns du
dantnos aquest lloch segû
per ta filla y pel fill meu.

JOFRE. (Descobrim són pensament.)
Sospitas temps hà'm naixian
que'l content qu'aquí tenian
ja no'ls era prou content.
Y avuy certesa he tingut
que s'estiman ab l'Aldeta.

COMTESA. Què?

JOFRE. Perdoneula, pobreta.

COMTESA. Massa enllà són cor l'ha dut.

Para tu'ls esclats primers
d'un amor qu'és un perill,
qu'al últim viu en mon fill
la rassa dels Berenguers.
Perdónam!... D'ingratitut
ma sanch ara'm fa culpable.
Oh, soberbia miserable!
Era natural tribut
que dos donzells se debian.
No hi havia pensat may.

JOFRE. (Li ha causat, la nova, esglay.)

COMTESA. No he pensat que junts creixian...

JOFRE. Tot just en flor la trobem,
pet matâ aqueixa passió.

COMTESA. M'ho vull meditar millô.

JOFRE. Si és qu'us pesa...

COMTESA. En parlarem. (*S'en va pensativa per la segona porta esquerra.*)

JOFRE. Vés y prega per què esclau
sigui'l fat que Déu t'envia,
mentres la trista masia
jo trasmudo en un palau. (*S'en va per la porta del fons, obrintla, y tancantla després per dins.*)

ESCENA VIII

ARNAL, GILBERT *y* GUILLEM

(*Surten per la dreta, després d'una pausa.*)

ARNAL. Deixant tot art y misteri,
fiquemnos, senyors, aquí.

GUILLEM. Estranya casa és aquesta,
hont encar a ningú hem vist.

ARNAL. Sense esperarme a la porta,
ni esperar cap altre avís,
puch entrar quan bé'm paregui,
com amo y senyô, aquí dins.

GUILLEM. Són aquí gent de remensa?

ARNAL. En lo meu domini adscrits,
y pagadors dels mals usos.

GUILLEM. Fòra escrúpols si és aixís,
que de grat volê o per forsa
deuen agassaig humil

a noble u hom de paratge
que s'escaigui aquí a venir.

ARNAL. Ben vinguts som a tal siti
pel sol fet de que hi venim.
Pensem ara en l'alta empresa
qu'a baixâ'ns ha decidit.
Del Comte hereu, fill del Comte
qu'en lo fons del gorch morí,
ja és segura la troballa,
puix qu'aquí'ns diuen que viu.
Per xò jo, sens tenî espera
per deixâ'l moment venir
en que tota la noblesa
comparegui, son rendit
homenatge a presentarli
(lo qual me posa en perill
de que confós entre'ls altres
ni's pari l'infant en mi),
avansarme determino
y sol ab vosaltres vinch
per fer nostras las primicias
de troballa tant felís.

GILBERT. Puix qu'heu contat ab nosaltres,
us quedem de cor agrahits.

ARNAL. Mon castell sosté ab los vostres
bona amistat, ja d'antich,
y axí'ns partim las grandesas,
com nos partim los fatichs.

GUILLEM. Cuitem, donchs, que'l temps apressa.

GILBERT. Comensem a descobrir.

ARNAL. (*Aixecant la veu.*)
Oh gent de la casa!...

GUILLEM. Encara
se fan sorts als vostres crits.

ARNAL. Mancament que bé'ls pot doldre,
si'n vol càstich mon despit.

GUILLEM. May en casa de vassalls
m'he vist acullit axís.

ARNAL. Som qui som!... De tota estansa
la porta franca tenim.
Registrem, qu'axò és domini
de n'Arnau de Francolí. (*Van a entrar per la primera porta esquerra, quan se deturan veyent sortir per ella a Turpinet.*)

ESCENA IX

DITS *y* TURPINET

TURPINET. (*Retrocedint al toparse ab los nobles.*)
Perdoneu...
ARNAL. (*Deturantlo.*) Vina y responnos.
TURPINET. No dich res. (*Fixantse en los trajos dels nobles y dant voltas entorn d'aquestos.*)
Oh!... Trajos richs!
Ja arriba gent cortesana!
Ara sí que'l sol va a eixir!
ARNAL. Ab qui parlas no coneixes?
TURPINET. Si us conech? Que no ho sentiu?
Del palau porteu la flayre;
del palau sou ratolins.
Per xò veyeu que m'alegro,
per xò salto y ballo y rich...
Quan se sent cantar la guatlla
y'l gall fa quiquiriquí,
fòra sòn y peus en terra,
qu'és senyal de deixâ'l llit.
Lo cargol surt ab la pluja,
ab l'estova surt lo grill,
ab lo llot surt la granota
y surt l'òliva ab la nit;
lo bon cortesà de rassa
surt quan veu del sol lo brill;
ab lo sol que bé l'escalfa
se revivan sos sentits,
y com lo cargol treu banya,
com lo grill canta adalit,
s'infla tot com la granota,
y com fa l'òliva, en fi,
xucla... xucla de la llantia
que'l rey de mercès va omplint.
ARNAL. Desatent!
TURPINET. (*Esquivantse.*) Ah! que ja us raca?
Senyal que vritat he dit.
GUILLEM. Es un foll.
GILBERT. També ho sospito.
TURPINET. Que veniu per vèurel?
ARNAL. Sí.
Hont se troba?

TURPINET. Encara és fondo...
Sota terra.
ARNAL. Com!
GUILLEM. Què dius?
TURPINET. (*Portantlos a la finestra.*)
Desd'aquí'l podreu ben veure.
Sortirà per aquell cim.
ARNAL. Nos fas mofa?
GUILLEM. De què parlas?
TURPINET. Del sol que té de sortir.
Sortirà de la llacuna,
poch a poquet... fent camí
cap a la flor... cap als arbres...
cap als pins... cap a las cims.
Entrarà per totas bandas
fent brillâ'l daurat polsim;
guaytarà per la finestra,
perquè sap que soch aquí,
y'n tinch unas de pensadas
per tenirlo divertit,
que may més tornarà a pondres,
per volguerse quedâ ab mi.
GUILLEM. Es un foll.
ARNAL. Tal és sa trassa,
y d'un bufó té l'enginy.
GUILLEM. Si del Comte hereu és truhà,
segû un indici tenim.
ARNAL. Cert; més cal altres indicis
ab llestesa descobrir.
GUILLEM. (*Descobrint lo teler que hi hà prop de la taula.*) Crech que un altre'n descobreixo.
ARNAL. Quin és?
GUILLEM. Ben guiats venim.
¿Qui en masia de remensa
pot brodar torsal y or fi?
GILBERT La Comtesa?...
ARNAL. (*A Turpinet.*) Qui això broda?
TURPINET. Jo. Són primors de mos dits.
Quan torni'l Comte a sa cambra,
jo hi penjaré aquet tapís.
Hi veureu representada
una feta... un negre crim.
Necessito seda verda,
per fê'l fullatge atapahit;
seda blava, pera l'aygua
del estany clâ y crestallí;
calme seda carmesina

per fê un llavi que somriu,
y per fê una cabellera
necessito daurats brins.
Després... calme seda roja,
per pintar de sanch un riu;
y, per últim, torsal negre,
per pintâ'l món enfosquit...

ARNAL. Oh? Sentiu?... Lo fratricidi,
sens dupte, el bufó descriu.

TURPINET. La figura del que queya,
jo esculpida aquí la tinch;
jo li donaré semblansa
no més mon recort seguint;
sols me falta la figura
del malvat... del assessí.
Búscamel.

ARNAL. Molt lluny se troba.

TURPINET. Es vritat: ja és lluny d'aquí.
Perquè'm falta sa figura
no podré acabâ'l tapís.
Escolteu: quan lo sol brilli
no podrà amagat seguir...
Me'l buscareu allavors,
jo al brodat donaré fi,
y en sent penjat a la cambra
del palau hont tots viviu
mercadejant alabansas,
pidolant y recullint,
com que l'obra serà feta
per las mans del gran Turpí,
lo favorit del Don Comte,
vos mirareu lo tapís,
y encara qu'enuig us dongui,
lo trobareu molt bonich.

ARNAL. Llavors podràs de nosaltres
fer mofa ab tos acudits,
ja qu'és fur de ton ofici
tenir boca d'escorpí.
Més ara lo temps apressa,
venim per serio motiu,
nos té a tots l'afany frisosos,
y del palau no som dins;
y puix m'has deixat coneixer,
per tot quant aquí'ns has dit,
qu'és alberch esta masia
d'aquell que buscant venim,
deixant ja tas agudesas,

que'ns lo mostris és precís.
¿Ahont és, digas, ahont s'amaga
lo comte hereu...

TURPINET. Xist!

ARNAL. Què?

TURPINET. Xist!
No vindrà fins que'l sol brilli.

ARNAL. No'ns ocultis qu'aquí viu.
Volem veure'l!
(Ab imperi y agafantlo per un bras.)

TURPINET. Impossible!
Deixeume anar.

ARNAL. Pres te tinch.

GUILLEM. No vencereu sa locura.

TURPINET. Ara no us puch obehir
perquè'l sol s'entornaria.

GILBERT. Algú ve. *(Mirant a la porta dreta.)*

ARNAL. Ve gent?
(Deixa anar a Turpinet.)

TURPINET. Fugim!
(Se'n va per la 1.ª porta esquerra.)

ARNAL. Déu nos porti aquesta volta
home de més clar sentit.

ESCENA X

DITS, *menos* TURPINET.—RAMON *per la dreta*

RAMON. Turpinet... *(Veyent als nobles.)*
Gent de paratge!
(Aterrat y pres repentinament de vivíssima agitació.)
Déu me vulga protegir!...
Bosch endins fujo a amagarme.
(Va a fugir per la meteixa porta.)

ARNAL. *(Detenintlo.)* Vina.

RAMON. (Què voleu, ay trist!)

ARNAL. Ets rabadà de la casa?

RAMON. Fenthi aquest ofici hi visch.
De quants en la casa habitan
jo, senyor, soch lo més vil.

ARNAL. Pòrtans hont l'infant se trobi
qu'hospedat aquí teniu.

RAMON. L'infant, dieu?

ARNAL. De Barcelona
comte hereu, com únich fill
que en *Cap d'Estopa* deixava.
Dónat pressa, ja't seguim.

RAMON. (Oh, Déu del cel, ampareume!)

ARNAL. Mon manament no has sentit?

RAMON. Servidor de quants me parlan,
és ma lley a tots servir;
a vos, no puch, que ab certesa
desencaminat veniu.
No hi hà aquí, senyor, tal comte,
ni parlar d'ell hem oit,
ni en tal miseria és possible
que's vingués a sumergir.
Viu aquí un hom de remensa,
pobrissó y endarrerit,
ab sa filla, per qui guanya
dot de planys y de fadichs,
ab sos mossos que murmuran
mal menjats y mal vestits,
y ab mi, qu'encara soch menos
que tots ells, ab ser tant vils.
Ningú més, senyô, us ho juro!

ARNAL. Viva Déu, qu'estàs mentint!

RAMON. No, per ma salut eterna!

ARNAL. Ja en va mon enuig continch.
Ab nosaltres, vil criatura,
jurâ en fals t'has atrevit!...

GUILLEM. Molt sofreix nostra paciencia.

GILBERT. Ja'ns és mengua tant sofrir.

ARNAL. *(Agafant a Ramon pel bras y agitantlo ab violencia.)*
Hont és l'infant?

GILBERT. Parla!

GUILLEM. Parla!

RAMON. No és aquí.

ARNAL. Ments!...

RAMON. No!

ARNAL. No ho dius?
Miserable!
(Aixeca un jonch que du a la mà per castigar a Ramon. Mir Foquet surt en aquest instant y, fent un gran crid, corre interposantse entre en Ramon y l'Arnau.)

ESCENA XI

DITS. MIR FOQUET, *per la dreta, de cavaller*

MIR. Arnal!... Què feyau?
Es lo comte.
ARNAL. Oh!
RAMON. (Infelís!)
(Los nobles cauen aterrats als peus d'en Ramon. Aquet queda fret d'espant y en actitut esvarada.)
ARNAL. Perdó, senyor, us demano,
d'espant y dol arraulit.
RAMON. (Sento'l gel de l'agonia!)
MIR. Perdó vulgueu concedîls,
fentho en gracia de la gloria
qu'en tal dia conseguim.
ARNAL. No responeu?
MIR. Parleu, comte.
RAMON. *(Sortint de son aturdiment.)*
Què voleu?
MIR. Oh, no fingiu!
Sou l'hereu de la corona
que Vifredo's va cenyir,
descendent dels Berenguers
y comte nostre.
RAMON. Mentiu!...
No soch jo... Deixeume... Ho juro...
Só pagès, de villans vinch...
Rabadà d'esta masia...
Soch lo ser més envilit.
MIR. No: surtiu de la vergonya
que'ns té a tots avergonyits;
no renegueu de la rassa
qu'a Déu plasqué afavorir;
alceu lo front que s'acota,
treyeus aqueixos vestits,
y veniu, senyô, ab nosaltres,
vostres drets a restablir.
RAMON. Oh, no!... May!
MIR. Pot-ser conèixens
no sabeu?
RAMON. Massa, ay de mi!
Gent de cort sereu sens dubte,
quan tot just entrâ us he vist

y'l primê intent d'aquest home
ja ha estat volguerme ferir!
(Signant a l'Arnau.)

MIR. Som noblesa catalana
de vostra causa adalits.
Seguiunos, senyor...

RAMON. Deixeume!

MIR. Es forsós.

RAMON. Surtiu, surtiu!

ARNAL. Catalunya vos demana
ab planyent y afanyós crid.

RAMON. Pietat!...

MIR. De grat o per forsa
Catalunya us vol tenir.
Seguiunos...

RAMON. No, no!... Socorro!
Oh, mare!... Mare, veniu!...

ESCENA XII

DITS *y la* COMTESA

(Surt per la 2.ª porta esquerra; en Ramon se llensa a sos brassos; ella, veyent als nobles, comprèn d'improvís tot lo que passa y fa un crid de fonda sorpresa y espant; los nobles, al vèurela sortir, li fan acatament.)

COMTESA. Oh!...
(Estreny fortament an en Ramon entre sos brassos, quedantse un moment confcsa y atontada; després se refà, y, dirigintse als nobles, diu, avansant ab resolució y fermesa, sense deixar a son fill:)
No!... Torneusen!

MIR. Comtesa...

COMTESA. Y a qui guia'ls vostres passos,
diheu que pèndrel d'aquets brassos
no us ha estat possible empresa.

ARNAL. Senyora, oiunos si us plau:
no som per vos cap perill.

COMTESA. Me veniu a pendre un fill
y us penseu ser gent de pau?

MIR. Som los lleals de Catalunya
qu'a la patria infortunada
volem veure retornada
la gloria que se'n allunya

COMTESA. Mireus ma patria! Es aquí.
(Mostrantlos an en Ramon.)
La fè d'aquesta ignocencia,
la pau d'aquesta existencia,
són las que vull protegî.
D'altra patria no'm parleu;
puix, per mi, si'l vostre intent
procurant, sols un moment
ennuvolat me mostreu
l'espay serè d'aquet front,
ja a ma patria heu dut la guerra,
ja m'heu arrasat la terra,
ja m'heu esfondrat lo món.

MIR. Com vos, Catalunya, avara,
vol son fill, qu'en va s'allunya.
No digueu a Catalunya
que son fill té un'altra mare.
Anem, donchs.

COMTESA. ¿Y ab ell honrà
vostra terra presumiu?
Buscant un príncep veniu,
y trobeu un rabadà.
Mirèusel: no us serveix, no.
Jo vos l'he infamat; jo he mort
tot ardiment en son cor:
la grandesa li fa pô.
Tornèusen, desfeu camí,
deu a un altre la corona:
lo Comte de Barcelona,
ja ho veyeu, no és pas aquí.

ARNAL. Ja la vida cortesana
lo vostre fill ha gosat,
y'l raser no haurà olvidat
de sa cambra palaciana;
y aquell perdut ardiment,
penyora de valentia,
ab que per regnar creixia
jorns de gloria prometent,
reviurà en son esperit
ab l'alè de sos majors,
vencent los falsos terrors
ab que vos l'heu arraulit.
Veniu. (*A Ramon.*)

RAMON. Mare!
COMTESA. Oh vida humana,
¡ou feixuch, sangrenta creu!
Vosaltres, senyors, sabeu,
sent com sou, gent cortesana,
quin calvari és lo regnar,
pels fills de la rassa nostra.
Nobles sou? Donèumen mostra,
deixantvos al cor tocar.
No'l veyeu? Es tant felís!
Creu en tot: no té rencors,
y aquesta vall de dolors
és per ell un paradís.
Deixèumel! ¡No me'l porteu
a ferli avorrir la vida!
¡D'aquesta ànima dormida,
lo bell somni no torbeu!
MIR. Comtesa, havem d'acabâ.
Comte, anem.
RAMON. Oh, may!
COMTESA. (*Colocantse davant de son fill.*)
Fugiu!
Axís a mos prechs cediu?
ARNAL. Tot, senyora, ha de sê en va.
Dret tenim sobre'l donzell,
y avuy cenyirà corona.
RAMON. Avuy!...
COMTESA. Ja'l cor abandona
de prudencia tot consell.
Sols per sobre'l cos passat
de qui fou vostra Comtesa,
podreu dar cim a l'empresa
de treure d'aquí al infant.
MIR. Cert que fóra trist extrem,
senyora; més si debiam...
COMTESA. Acabeu.
MIR. Hi passariam.
COMTESA. Passeuhi!
MIR. No hi passarem,
perquè ab medi més senzill
vencerem vostra fermesa:
duré en cos a la noblesa
per demanarvos lo fill.
COMTESA. La noblesa en cos!...
MIR. Vindrà
per no perdre un instant més,
y al hereu dels Berenguers,

com és lley, coronarà;
y encar que siga en ofensa
de sa gloria, ja qu'us plau,
no podent sê en un palau,
serà en casa de remensa.

COMTESA. Oh, que diheu!...

ARNAL. Se farà aixís,
sens que hi valgui forsa humana.

MIR. Catalunya'ns ho demana:
satisferla'ns és precís.
(*Se'n va ab los altres nobles.*)

ESCENA XIII

LA COMTESA *y* RAMON

RAMON. Sentiu, mare?... Tornaràn.
Oculteume!

COMTESA. En va ho faria.
Tot racó de la masia
buscante registraràn.

RAMON. Boscos endins fugiré.

COMTESA. Seria perdua segura,
que voltaràn l'espessura.

RAMON. No hi hà recurs!

COMTESA. Què faré!
¡Senyor, me'l volen robar,
me'l portan al sacrifici!
Valeume en aquet desfici!
Volgueume vos inspirar!
Ah!... Déu meu, m'heu inspirat!

RAMON. Què diheu?... Teniu confiansa?

COMTESA. (*Acostantse a la primera porta esquerra.*)
Turpinet!

RAMON. Hi hà esperansa?...
Què penseu?

COMTESA. Qu'estàs salvat.

ESCENA XIV

DITS y TURPINET

COMTESA. Turpinet!...
TURPINET. Què?... Què se'm vol?
COMTESA. Aniràs a fê un missatge.
TURPINET. No!... No'm moch d'aquet paratge:
tinch de veure surtî'l sol.
RAMON. No hi vas?
TURPINET. Mos intents esguerra.
COMTESA. Jo t'ho mano, Turpinet.
TURPINET. Hi aniré.
COMTESA. Per tot l'endret
de la vall o de la serra,
veyas si trobar podràs
clergue ó monjo penitent,
perquè vingui promptament.
RAMON. Dirigir deus lo teu pas
prop d'aquí, sota'l turó
que'l meteix camí t'hi mena:
l'ermità de Santa Elena
fa allí constant oració.
COMTESA. De son ministeri sant
digas qu'aquí's necessita.
RAMON. Ves, que molt prop és l'ermita.
TURPINET. Y si'l sol ix mentrestant?
RAMON. No eixirà.
COMTESA. ¡Pel penitent,
sense més rahons!
TURPINET. No piulo.
Si acàs surtís, deteniulo,
que torno a venî corrent.
(*Se'n va apressurat.*)

ESCENA XV

LA COMTESA y RAMON. *Aviat* ALDETA

RAMON. Demaneu un monjo, mare?
Què espereu d'ell?
COMTESA. Fer ta sort!
Salvarte, fill del meu cor!

Si piadós lo cel m'ampara,
si una hora sols a venir
tarda l'estol cortesà,
del fat que't crida a regnâ
t'hauré lograt redimir.

ALDETA. (*Sortint atribulada y plorosa.*)
Ay, Ramon!... Te deya'l cor
la vritát, sens mancâ en re.
De gent noble'l bosch és ple.

RAMON. Ja ho sé, Aldeta.

COMTESA. (*A Aldeta.*) Aixuga'l plor,
que no estem perduts encara.

ALDETA. Teniu medi?

RAMON. Em salvareu?

COMTESA. Si a son fill en perill veu,
quan se rendeix una mare?
(*Prenent als dos joves per la mà.*)
Vull complir lo dols anhel
de tots dos...

RAMON. Mare!...

ALDETA. Perdó!

COMTESA. Visca vostre amant passió,
sens vergonya ni recel.
Ditxa immensa us vull donar,
goig etern y clara estrella:
ara un monjo a la capella
vostra unió consagrarà.

RAMON. Oh content!

ALDETA. Delicte fóra!
De qui soch us olvideu!

COMTESA. Bé ho recordo!

ALDETA. ¡M'espanteu
ab tanta ditxa, senyora!

COMTESA. Sí, fill, seràs son espòs.
Rabadà, pobre, oscurit,
no estavas prou envilit
per alcansâ ton repòs.
Que vinga, donchs, la noblesa,
y avergonyida's prosterni
davant del vil contuberni
del príncep y la pagesa.
Sols uns quants moments, mon Déu!
Ton pare, Aldeta.

ALDETA. (*Signant a la porta de la dreta.*)
Ve aquí.

ESCENA XVI

DITS. JOFRE

COMTESA. Jofre!
JOFRE. (*Torbantse.*) No'm culpeu a mí.
No'ls ha dut l'informe meu.
COMTESA. Son comte'ls penso robar,
puix si ton volê hi consent,
unirem en casament
als nostres fills.
JOFRE. (*Dissimulant sa emoció.*) Es en va
que consulteu ma intenció,
quan mon vot teniu segû.
(Oh, fortuna!... Corres tu
més que ma propia intenció!
Al palau aniràs, filla!)
ALDETA. No mòurens may més d'aquí!
RAMON. S'ha fet tal ditxa per mi?
COMTESA. Oh, no visch!... Perquè perilla
qu'aqueixa enemiga gent
nos sorprengui, o tot se pert.
RAMON. (*Mirant per la finestra.*)
D'aquí prop són fòra.
ALDETA. (*Mirant.*) Es cert.
JOFRE. (Oh, la porta del torrent!)
COMTESA. Déu m'ajuda.
RAMON. Torna'l foll.
COMTESA. Ja son terme veu ma pena!

ESCENA XVII

DITS. TURPINET. *Darrera d'ell un* ERMITÁ

TURPINET. L'ermità de Santa Elena.
JOFRE. (Goigs avuy rajan a doll!)
ERMITÁ. (*Sortint.*)
Déu sa pau vos vulgui dâ.
COMTESA. (*Besantli la mà.*)
Vos nos dueu mercè tant bona.
ERMITÁ. Digueume vos, bona dòna,
què voleu del ermità?
COMTESA. Monjo sou?

ERMITÁ. Són patrimoni
de gracia mos blanchs cabells.

COMTESA. Unireu a aquets donzells
ab vincle de matrimoni.

ERMITÁ. De mon sagrat ministeri
may l'auxili's crida en va.

JOFRE. Són fills nostres.

COMTESA. Un altâ
allí dins s'escau haverhi.
(*Signant a la capella.*)

ERMITÁ. Anemhi, doncas.

ALDETA. ¿Es cert
aquest esclat d'alegria?

RAMON. No hi creguis, és fantasia:
no hi hà al món goig tant complert.

COMTESA. Apressemnos, qu'ab llestesa
deu ser fet.

ERMITÁ. Ho serà en breu.
(*Se dirigeix cap a la porta del fons.*)

COMTESA. (*Prenent de la mà a Ramon per seguir al Ermità.*)
Ja ets de remensa, fill meu!

JOFRE. (*Fent lo meteix ab Aldeta.*)
Filla meva, ja ets comtesa!

COMTESA. Pare, entrem, y d'aquí n'isca
la nostra sort millorada.
(*Jofre obre de bat a bat las portas de la capella, y's veu aquesta plena de cavallers y dignataris, acompanyats de patges y servidors. Mir Foquet va al davant portant al costat un patge que du la corona comtal en una safata coverta ab un panyo rich; los de l'escena retrocedeixen aterrats.*)

ESCENA XVIII

DITS. MIR FOQUET, ARNAU DE SANT MARTÍ, GUILLEM DE QUERALT, GILBERT DE GUISSACH, NOBLES, DIGNATARIS *y* SERVIDORS.

RAMON.
ALDETA. } Oh!
JOFRE.
La Cort!

COMTESA. Desventurada!
MIR. Visca'l nostre Comte!
NOBLES. Visca!

(Mir y tot l'acompanyament surt de la capella. Se forma en l'escena lo següent quadro: Aldeta, plena de terror y desconsol, a l'esquerra, davant de la primera porta; la Comtesa, tenint subjecte a son fill, davant de la taula; Mir Foquet al mitj sostenint la corona; darrera d'ell, Arnau, Guillem y Gilbert; los demés de l'acompanyament cobrint lo fons, y principalment la porta de la capella; Jofre a la dreta, Turpinet a la finestra, l'Ermità en últim terme, mostrant sorpresa y admiració.)

COMTESA. Déu m'abandona!
RAMON. Un somni era!
ALDETA. Ja no hi hà per mi consol!
TURPINET. *(Que s'ha girat al entrar la noblesa, contemplantla sense darsen compte, rompent ara en crits d'alegria y picant de mans.)*
Ah!... La llum!... Ja surt lo sol!
(Signant la corona que sosté Mir.)
Ja somriu la terra entera!
Espereus que are ve'l foll,
ab follias y agudesa.
(Corra cap a l'esquerra, obra la caixa y ab gran pressa y alegria se vesteix ab la caputxa y lo manto d'escarlata ab cascabells, se passa al bras lo cercle, se posa la flauta a la cintura y pren lo salteri.)
MIR. Pro portant a la rudesa
del aspre y negre rostoll,
nosaltres, homs de paratge,
barons, comtes y guerrers,
al hereu dels Berenguers
venim a rendî homenatge.
COMTESA. Si de lleals és vostra acció,
la llealtat al súbdit mana
acatar la soberana
voluntat de son senyor.
Ja en paus ab vostra llealtat,
que us ne torneu vos suplico.
Lo Comte abdica.
RAMON. Sí, abdico!
COMTESA. Acateu sa voluntat.

MIR. No pot ser. (*Moviment y murmuri d'assentiment en los nobles.*)

TURPINET. Ja soch aquí!
(*Posantse d'un salt en mitj de l'escena, fent gestos y contorsions.*)
Festa, festa!
(*Saltant y tocant lo salteri.*)

COMTESA. (*Contenintlo ab imperi.*) Turpinet!

TURPINET. ¡Es lo sol, és lo solet,
que ja ha tornat a sortî!
Callaré, ja qu'ho maneu.
(*Sumís se fa a un costat.*)

MIR. No més lluyta, y a l'historia
no robeu los jorns de gloria
que l'infant donarli deu.
Avansem, nobles senyors,
y'l signe de son poder
cenyimli.

ARNAL. Moment de pler!

MIR. Comte sou. (*Prenent la corona, va a posarla al cap de Ramon, que s'abaixa aterrat; la Comtesa deté a Mir Foquet.*)

COMTESA. (*Fingint sumissió.*) Ja qu'és forsós,
no's posi'l comtal emblema
sobre'l front del rabadà:
trajo digne és vestirà
de tant preuada diadema.
(*Prenent a Ramon de la mà, s'acosta ab ell a Aldeta, y li diu baix:*)
Feslo eixir de la masia.

ALDETA. Vina, fugiràs per aquí.

COMTESA. Tot sol empendrà'l camí!

ALDETA. Jo tinch qui li serà guia. (*Se'n va ab Ramon per la primera porta esquerra.*)

ESCENA XIX

DITS, *menos* RAMON *y* ALDETA

JOFRE. (M'espanto de la meva obra.)

TURPINET. (*Aixecantse y tocant lo salteri.*)
Ara!

COMTESA. Turpinet!

TURPINET. No ho vol...
¡Ab lo goig de veure'l sol
ha perdut lo seny, la pobra!

MIR. Avuy lo coronament,
y demà cap a ciutat,
hont lo Comte és esperat
ab l'afany més impacient.
Aneulo, Comtesa, a dur,
y en breu serà Comte ungit.

COMTESA. *(Veyent a Aldeta qu'entra per la porta dreta.)*
Vostre Comte us ha fugit!

ALDETA. Porta amparo ben segur.
A aquell Romeu l'he confiat
que ha fet nit a la masia.

TURPINET. *(Recordant y fent un crit.)*
Lo Romeu!

ALDETA. Ja lluny fan via.

TURPINET. Lo Romeu! *(Dirigintse a Arnal.)*
Fè me n'heu dat.
Portèumel.

ARNAL. Com?

TURPINET. Es precís!

COMTESA. Per què aixís ta ment s'exalta?

TURPINET. Es la figura que'm falta
per acabar mon tapís.

ARNAL. L'assessí!

COMTESA. Què?

ARNAL. El fratricida!

COMTESA. *(A Aldeta.)* Oh, desditxada, què has fet?

MIR. Ell aquí, guardant secret!

COMTESA. De mon fill buscant la vida!
Què espereu? Sortiu aviat!

MIR. Frets nos deixa la sorpresa.

COMTESA. *(Prenent la corona: lo patge que la duya deixa la safata sobre la taula.)*
Us ho mana la viudesa
d'aquell Comte assessinat.

MIR. Anem! *(Desenvainant l'espasa.)*
(Tots los nobles desenvainan las espasas.)

COMTESA. Salveulo!

MIR. Ab brau pit!

COMTESA. Al vostre Comte, senyors!
(Surten tots los nobles.)

JOFRE. *(A Aldeta.)* Te'l duré.

COMTESA. *(Cayent sentada prop de la taula hont deixa la corona.)* Jorn de dolors!

TURPINET. *(Ab tristesa.)* Ja torna a ser negra nit!

FI DEL ACTE SEGON

ACTE TERCER

La meteixa decoració. — Damunt de la taula hi hà la corona. La porta del fons está tancada ab la clau al pany per la part de l'escena.

ESCENA I

MIR FOQUET. *Després* ARNAL, GUILLEM *y* GILBERT

MIR. (*Entrant per la dreta després d'una pausa.*) Comtesa!... Jofre!... Són fòra.
Cap nova ha arribat encara.
Solitaria la masia!
Signe trist! Senyal infausta!

ARNAL. (*Entrant per la dreta seguit de Guillem y Gilbert.*) Entrem, que si se'n té nova,
sens dupte que aquí la saben.

MIR. Porteu novas del infant?

GUILLEM. Nosaltres aquí'n buscavam.

ARNAL. Re'n sabem. Hem fet batuda
per la banda que'ns tocava;
per caminals y carreras,
per las alturas, pels marges,
hem rastrejat llargament,
sense poder fer troballa
d'un indici que'ns fos guia
del lloch hont sa presa amaga,
o del camí que fa ab ella
aquella fera malvada,
assot de la nostra terra,
Cain de sa noble rassa.

Gilbert. (*A Mir.*) Y vosaltres?
Mir. Ni sospita!
Ay, senyors! Ay de nosaltres!
¡Ay de l'estulta noblesa
que a son Comte ja aclamava,
y a sos ulls, d'entre sas mans,
un traydô'ls lo arrebata!
La patria'ns ne voldrà comptes.
Què respondrem a la patria?
Arnal. Serà ja empresa perduda?
Guillem. ¿Déu no haurà ajudat als altres
que per oposats cantons
a rastrejar se llansavan?
Mir. No ho penseu. Ja és tart. Lo crim
ja és comès. Hora és de llàgrimas,
de desconsol y d'oprobi:
no alimentem esperansas.
Es hora, nobles barons
de la terra catalana,
d'endolar nostres escuts,
de penjar nostras espasas,
d'esqueixar las vestiduras,
y fugint de la morada
dels castells, fer penitencia,
que no's tallin nostras barbas,
ni del foch sentim calor,
ni'ns banyem en aigua clara,
ni montem en noble poltre,
ni menjem may més a taula. (*Pausa.*)

ESCENA II

DITS. *La* COMTESA. ALDETA

(*Sortint per la dreta ab gran agitació y tristesa*)

Comtesa. (*Als nobles, que s'avansan cap a n'ella ab ademan interrogatiu.*)
¡Ni senyal que puga darnos
lo rastre de sas petjadas!
Mir. Ay de nosaltres! ma veu
ara afligida exclamava,
y ¡ay de vos, també, Comtesa,
que vos sou la més culpada!
Comtesa. ¿Us doneu ja per vensuts,
o és que ja l'empresa us cansa?

¿Y veniu a trèurem culpas,
o a buscâ'l repòs que us falta?

MIR. Senyora...

ARNAL. Es cert.

GUILLEM. Buscant novas
del infant aquí arribavam.

ARNAL. Altre cop boscos y serras
correrem.

COMTESA. Donchs sens tardansa
surtiu.

MIR. Y pregueu, senyora,
perquè ab nova afortunada
tornem... (Ay, que no ho espero!)

ARNAL. A reveure.

MIR. Amichs, en marxa.
(*Se'n van per la dreta.*)

ESCENA III

LA COMTESA. ALDETA

COMTESA. No'l veuré més!

ALDETA. Ja sens dupte
lluny d'aquí'l Romeu l'amaga.

COMTESA. Ja'l té en sas urpas la fera,
ja'l tendre pit li desgarra.

ALDETA. Oh, perdó, perdó, senyora!
Jo de tot só la culpable.

COMTESA. Tu d'aquell Romeu, Aldeta,
los vils intents ignoravas.

ALDETA. Jo li donava l'almoyna,
jo aculliment li buscava.
No confieu en la noblesa?

COMTESA. No'm queda cap esperansa.

ALDETA. (*Plora; la Comtesa la reb en sos brassos; en aquest punt se sent dintre lo salteri de Turpinet; Aldeta aixeca'l cap y corre a la finestra esperansada; la Comtesa, somrient, no's mou de son lloch.*)
Sentiu? Es lo foll que arriba.
També pel bosch rastrejava,
y potsê'ns du alguna nova.

COMTESA. Joventut sempre confiada!

ESCENA IV

DITS. TURPINET *ab lo salteri*

(Surt per la dreta, en son trajo habitual, rient y fent salts y contorsions.)

TURPINET. ¡Gallarets y banderel-las
y crits de víctor enlayre!

ALDETA. Saps ja?

TURPINET. Visca en Turpinet!
Viscaaa!...

ALDETA. Què és, digas, què passa?

TURPINET. Ja l'he cassat.

COMTESA. *(Vivament.)* Què?

TURPINET. Ja'l porto.

ALDETA. Diu que'l porta!

COMTESA. Oh, Verge santa!
(Agafant a Turpinet pel bras.)
Viu?

TURPINET. Vivet com una tenca
quan del riu la treu la xarxa.

ALDETA. Veyeu com Déu no abandona?

COMTESA. Ahont és?

TURPINET. Puja.

COMTESA. Gracias, gracias!
(Corrent cap a la porta de la dreta.)
Fill meu! *(En aquest punt apareix a la porta'l Romeu; la Comtesa retrocedeix horroritzada.)*
Oh!

ESCENA V

DITS. *Lo* ROMEU

(Se queda al peu de la porta, sumís y ab lo cap baix, demostrant fonda y viva agitació.)

ALDETA. El Romeu!

ROMEU. Comtesa...

COMTESA. *(Refentse, corre cap al Romeu; li agafa las mans y las hi examina ràpidament.)*
Ja l'heu mort? ¿En quinas aiguas
heu sumergit lo seu cos?

ALDETA. Oh malvat!
TURPINET. No'ns turbeu ara.
Tenim d'acabâ'l tapís:
és la figura que'm falta.
Aneu a dî a la noblesa
que ja'l tinch, que ja en va's cansa.
(*Acostantse al teler.*)
¡Ey, vos, l'assessí, acosteuvos,
que comensarem la tasca! (*Se posa a fer com qui broda ab gran pressa, donant punts desordenats y barrejant fils y sedas.*)
ROMEU. (*Sortint de la confusió que li ha produhit la presencia de la Comtesa.*)
Vulgueume escoltar, senyora.
COMTESA. Sols espero una paraula.
ROMEU. La diré. Està del infant
la vida segura y salva.
COMTESA. Serà cert?
ROMEU. Jo vos ho juro
per la salut de mon ànima.
Sagrat dipòsit me'n feya
la donzella, no fa gayre.
No temeu! Lo cel volia
(son perdó potsê anunciantme)
qu'amparo sigués del fill
qui assessí va ser del pare.
TURPINET. Assessí, poseus del modo
que per donâ'l cop estavau.
ROMEU. No temeu, doncas, senyora:
lloch segû al infant ampara.
Ell meteix, coneixedor
de tota aquesta encontrada,
m'ha mostrat l'amagatall
que de tot perill lo guarda.
Jo us lo tinch segû.
COMTESA. Tornèumel!
ROMEU. No us puch inspirar confiansa!
COMTESA. ¡Confiansa vos, l'inhumà
sol autor de ma desgracia!
Per guanyar una corona
d'un germà la sanch vessavau:
la del nebot vessareu,
si podeu, per conservarla.
ROMEU. Ma corona ja és a trossos,
Comtesa: ja no se'n parla.
COMTESA. No sou Comte?
ROMEU. Só un romeu

que camina a Terra Santa.
Catorze anys he dut corona,
sense que un moment l'ayrada
mà del Déu de la justicia
hagi parat d'assotarme.
No he lograt pau per mas terras,
ni victoria per mas armas,
ni afecte de mos vassalls,
ni favor de gent cristiana.
Presonê he sigut de moros,
y ferit de cimitarra,
y a la fi desacatat
per mos homes de paratge.
De Castella vinch, Comtesa,
hont a judici'm cridavan;
vensut torno y sens corona,
condemnat a eterna infamia,
sens més nom que'l de traidor,
ni més feude ni més patria
que la terra que trepitja
ma fugitiva petjada.

COMTESA. Ja comprench de la noblesa
l'invencible pertinacia.

ROMEU. L'etzar que aquí m'ha portat
és de Déu la mà aplacada,
que perdó clamarme deixa
prosternat a vostras plantas. (*Va a agenollarse; ho veu Turpinet, que fins ara ha estat brodant ab gran delit, y corre a detenirlo, no acabant de deixarlo agenollar.*)

TURPINET. No, no! Vos estavau dret,
y enlayre'l punyal alsavau. (*Lo Romeu se queda dret y confós demostrant lo torment que li causan las interrupcions de Turpinet. Aquest s'entorna a brodar.*)

COMTESA. (*Pensativa.*) Vacant està'l comtal soli?

ROMEU. Sí, y al vostre fill reclama.
¿Què's proposan aquets nobles
que a nit allí conspiravan
y ara corrent bosch y serra,
per trobarlo no descansan?
De son dret privarlo intentan?
Cautiveri o mort li traman?

COMTESA. Volen coronarlo Comte.
Mort en vida li preparan.
Jo vull servarli la gloria

d'aquesta vida ignorada.
ROMEU. Oh tendre y santa ambició!
Nosaltres sabem bé massa
que'l poder no és pas la ditxa.
Ma ajuda us és necessaria.
Jo us ajudaré a sustrèurel.
ALDETA. (*A la Comtesa.*)
Podem crèurel: són honradas
sas intencions.
COMTESA. No, filla,
que fou traidô una vegada.
ROMEU. Oh, vos me creyeu, donzella!
Vull besar las vostras plantas. (*S'agenolla ab agrahiment davant d'Aldeta.*)
TURPINET. (*Corrent a aixecarlo.*)
Oh, no, no! No heu d'està aixís:
de genolls hi estava l'altre.
ROMEU. Per favor!
COMTESA. Surt, Turpinet!
TURPINET. Oh!
COMTESA. Al moment!
ALDETA. Feu lo que us mana.
(*L'empeny fins a la primera porta esquerra.*)

ESCENA VI

La COMTESA, *lo* ROMEU *y* ALDETA

ROMEU. Vaig... (*Dirigintse a la porta dreta, la Comtesa lo deté.*)
COMTESA. No!
ROMEU. Encar que sens perill
potser ma presencia anyora.
COMTESA. Vostra vida m'és penyora
de la vida del meu fill.
Escolteu mon pensament,
perquè si ara me'n hi anava,
lo camí als nobles mostrava
per descobrirlo al moment:
continch sospitas y afany
y del cor apago'l crit
que'm diu que lo que m'heu dit
pot encara sê un engany.

Quan la nit serà arribada,
ahont és mon fill me dureu:
si viu allí me'l mostreu,
cegament creuré confiada
qu'és honrat lo vostre intent,
que us porta un fat misteriós
perquè amparo tingui en vos
qui per vos perdé'l content.
Segû està fins a la nit?

ALDETA. Y en tal dupte esteu encara?

ROMEU. Salvat lo tinch per sa mare.

COMTESA. Oh! Si puch pèndrelslo ara
no me'l trobaràn may més.
(Trucan a la porta del fons.)

ALDETA. Trucan.

ROMEU. Es a aquesta porta

COMTESA. Nobles seràn ja cansats,
que tornan desconhortats
ab tota esperansa morta.
Fingiment y fort sagell
de silenci imposems ara.

JOFRE. *(Dintre, trucant.)*
Aldeta!

ALDETA. Es veu de mon pare.
(Va a la porta, gira la clau y mitj obra; més al mirar a dins, no acaba de obrir y corra cap a la Comtesa, exclamant ab pesar:)
Ay, senyora, torna ab ell!
(La porta del fons s'acaba d'obrir del tot y's presenta Jofre ab aire victoriós, duent a Ramon de la mà.)

ESCENA VII

DITS, JOFRE *y* ROMEU

JOFRE. *(A Aldeta.)* T'he promès que te'l duria.

RAMON. Mare, per què'm feu venî?
Cap perill era per mi
del Romeu la companyia;
ab tal amor m'ha rebut,
que tot mon terror desterra,
y per pujar l'aspra serra
sempre en sos brassos m'ha dut.

COMTESA. Ets tu qui l'ha fet tornâ?
JOFRE. La vostra pena veyent.
COMTESA. Déu te pagui... al menys l'intent.
JOFRE. (Llargament me'l pagarà.)
RAMON. Ja són fòra?
(Després d'haver registrat a son entorn.)
COMTESA. Sens tardansa
tornaràn!
ALDETA. Per què has vingut?
COMTESA. Altre cop me'l veig perdut!
ROMEU. Encara resta esperansa.
Que torni'l donzell ab mi:
jo us lo tornaré a amagâ.
JOFRE. *(Avansant per oposarshi y prenent a Ramon pel bras.)*
No!
ROMEU. *(Ab goig perquè al fi la Comtesa li fa confiansa.)* Creyeume, es salvarà!
RAMON. *(Se sent clamor de veus lluny. Aturantse al punt d'anar a sortir ab lo Romeu.)*
Sentiu? Venen!
COMTESA. Ja és tart!
ROMEU. *(Ab dolor.)* Sí!
(Jofre somriu satisfet.)
ALDETA. *(Corrent a la finestra.)*
Són ells!
(Lo clamor se va acostant.)
COMTESA. Oh, fill del meu cor!
RAMON. *(A la finestra.)*
Són los homes de paratge!
JOFRE. Ja han rebut lo meu missatge.
ROMEU. *(Ab desesperació al veure perdut son bon intent.)* Es ma sort, ma negra sort!
RAMON. Ja prop son clamor se sent.
COMTESA. No són encara aquí dalt!
Correu a tancâ'l portal!
ALDETA. Las dos portas del torrent...
(Jofre no's mou; lo Romeu se'n va per la dreta, Ramon pel fons, Aldeta per la primera porta esquerra.)
COMTESA. Si'l desfet de son flagell
a hostilisarnos los guia,
han d'assaltar la masia
com si d'alarbs fos castell.
RAMON. *(Tornant pel fons ab una clau, que dona a la Comtesa.)*
No entraràn en la capella.

(El Romeu torna per la dreta també ab una clau grossa, que la Comtesa pren igualment.)

ALDETA. Pel porxo no entraràn pas.

COMTESA. Jofre, tu'l defensaràs,
si a ton hoste s'atropella.
(Tots forman grupo, escoltant a la vora de la finestra, en aquest ordre: primer lo Romeu, després la Comtesa y Ramon enllassats; en tercer lloch, més cap a la esquerra, Jofre. Surt Aldeta per la primera porta esquerra ab una clau, que pren la Comtesa, juntantla ab las demés.)

ALDETA. Presoners som aquí dins.
La masia està sitiada.
La tenen tota voltada
com castell de serrahins.

ROMEU. *(Atrevintse ja a mirar per la finestra, encara que ab cautela.)*
Es cert. Son despit moderan,
y en l'arboleda acampats,
pacífichs y reposats,
que us rendiu de grat esperan.

JOFRE. Bé fan, perquè és cas segur.

COMTESA. Déu, en tant, nos darà trassa
de fugir.

ROMEU. Què veig!

RAMON. Què passa?

ROMEU. S'enfila un home pel mur
per guanyâ aquesta finestra.

COMTESA. Ta casa van a assaltar,
Jofre. Abaix lo pots tornar,
tu qu'en l'arch tens la mà destre.
(Despenjant la ballesta y la bossa de daus y oferintlas a Jofre.)
Té.

JOFRE. Es un noble... Car, potsê,
lo ferirlo'm costaria.

COMTESA. Te repta la cobardia?

ROMEU. *(Prenent la ballesta y la bossa.)*
Porteu!... Jo li tiraré. *(Arma la ballesta.)*

RAMON. *(Mirant per la finestra.)*
Ja és aquí!

ROMEU. Resteu en pau:
no posarà a dintre'l peu.
(Se fa enrera y apunta a la finestra. En lo march d'aquesta hi apareix Mir Foquet; no du cap arma.)

ESCENA VIII

DITS. MIR FOQUET

MIR. Berenguer Ramon, tireu!
Ja mon pit espera'l dau.
(*Se queda dret sobre'l pedrís de la finestra; lo Romeu, que anava a dispararla, s'atura confós al sentirse anomenar y baixa la ballesta. Moment curt de pausa. Mir salta a l'escena.*)
Cap recel lo morî'm dona
sent per causa tant preuada...
Més, ay de vos! si sagrada
no us seria ma persona.

COMTESA. Avanseu, Mir, sens temor.

MIR. Comanda honrosa duhent,
soch, senyora, parlament
d'aqueix estol sitiador,
que per lleal us empresona,
que no vol fervos cap dany,
que us sitia, cas estrany!
per darvos una corona.

COMTESA. Què voleu?

MIR. Que terme's do
a l'oprovi y vilipendi,
a aquest roig y viu incendi
de vergonya y de baldó.
¡Vos, la filla del guerrer
conquistador de Sicilia,
gala y pro de la familia
del vell comte Berenguer,
a tant vil estat caiguda!
A nit per villana gent
us privavau del sustent,
insultada y abatuda.
Avuy, fent l'afront més gros,
pacte ab vos ha sagellat
de concordia y amistat
l'assessí del vostre espòs.
¡Mireu si més trista escena
pot ferî'l cor d'un fael,
si un dolô hi hà més crudel
com aquet que'l pit m'omplena!
La noblesa, abaix, menyspreada,

amich vostre'l criminal
y la corona comptal
allí sobre abandonada.

COMTESA. Preneula: llansada resta
per qui la vulga cenyî.

MIR. La té de treure d'aquí
lo vostre fill en sa testa.
Contra l'assessí's va alsar
la noblesa catalana,
y allà, en terra castellana,
camp y jutges los van dar.
Guanyadô'l dret ne sortí,
y ab sa llansa'l de Cardona
arrebassà la corona
del vil front del assessí. *(Treyentse un pergamí que du al cinturon.)*
Mireu. Lletras us escriu
lo bon Comte de Castella,
hont sa mà afirma y sagella
tot lo que mon llavi us diu.
Rebeulas.

RAMON. *(Refusant lo pergamí.)*
No.

MIR. ¿Quedaràn
sens resposta?...

RAMON. Què hi diria?

MIR. Mireu, senyor, que seria
per Castella ofensa gran.
Rebeulas.

RAMON. No.

COMTESA. *(Prenent lo pergamí.)*
Mancament
fóra, és cert, al de Castella.
Lletras que un Comte sagella
s'han de rebre dignament.
Espereu, que la resposta
vos al missatger dureu.

MIR. Al bon seny per fi torneu.

JOFRE. *(A Mir.)* Mentrestant, sereu mon hoste.

COMTESA. *(Al Romeu.)*
Vos, a qui'l vell Comte, autor
dels Usatges ab dret fi,
sos llibres us feya obrî
buscant digne successor,
la resposta'ns escriureu.

ROMEU. Per quant me volgueu manar
soch un esclau vostre.

COMTESA. Entreu.

RAMON. *(Aturant a la Comtesa.)*
Mare, ¿què li voleu dir
a n'el comte de Castella?

COMTESA. *(Prenent la mà de Ramon y la d'Aldeta.)*
Res, fills, que puga l'estrella
del vostre amor obscurir.
Anem. *(Entra per la segona porta esquerra; darrera d'ella entra'l Romeu; la Comtesa s'endú las tres claus de la masia.)*

MIR. Què he sentit?... *(Detenint a Ramon, que després d'estrenye somrient la mà d'Aldeta va per seguir a sa mare.)*
Senyor!
Aquesta és la vostra aymada?

ALDETA. *(Avergonyida.)*
No!

RAMON. ¿Per què ruboritzada
li negas lo nostre amor?
Nos aymem; nos hem jurat
constant y dols captiveri,
y no hi ha regne ni imperi
que'm treguin del seu costat.

MIR. No és possible!

JOFRE. *(Adelantantse ab viresa.)*
Per què? *(Després d'haverli escapat aquesta paraula's conté y fa enrera somrient.)*

MIR. No!
Vos, amor tant envilit!
Desterreu del noble pit
tant deshonrosa passió.

RAMON. La voleu per vos, ja ho sé!

MIR. Jo!

RAMON. Temps ha que axís m'ho creya;
temps ha que allà baix us veya
codiciantme lo meu bé.
Sí! Per vos de gelosia
en foch viu me consumeixo...
Y us tinch odi! Us aborreixo!
Si pogués, us mataria!

ALDETA. Ramon...

JOFRE. *(Ab satisfacció.)*
(L'estima ab deliri.
No podrà viure sens ella.)

COMTESA. *(Apareixent a la segona porta esquerra.)*

Fill, no veus? Al de Castella
dem resposta.

RAMON. Quin martiri!
(A Aldeta.) No vull que li parlis ara.

ALDETA. No hi parlaré.

RAMON. T'ho prohibeixo.
Anem, mare.
(A Mir.) Us aborreixo!
(A Aldeta.) No li parlis! Anem, mare.
(Se'n va ab la Comtesa per la segona porta esquerra.)

ESCENA IX

JOFRE, MIR FOQUET *y* ALDETA

JOFRE. Si a la llar us plau fer foch,
o us vindrà bé algun sustent,
jo us serviré diligent,
honra fent a qui a aquest lloch
honra du.

MIR. Millor servey
de tu espero.

JOFRE. Si està en mi...

MIR. Vull sortî un moment d'aquí.

JOFRE. No pot ser. Tots sens remey
som captius a la masia.
Las tres portas són tancadas
y las tinch tant ben ferradas
que ningú las forsaria.
La Comtesa'n té las claus.

MIR. Vull, ab tot, parlâ ab ma gent.
Ves, per cumplî aqueix intent,
quin medi a trobar t'escaus.

JOFRE. Un finestral abaix tinch
que, encara qu'ab forta reixa,
parlâ ab los de fòra us deixa
fàcilment.

MIR. Seguinte vinch.
(Se'n van per la dreta.)

ESCENA X

ALDETA

ALDETA. ¿Quina fi tindrà, Déu meu,
aquesta lluyta afanyosa?
¿Tinch de viure ab ell, ditxosa,
o morî sens l'amor seu?
Dos camins veu desd'aquí,
mon pensament desficiós,
y, espantat davant dels dos,
no gosa a pendre camí.
¡Ay, repòs; ay, goig perdut
y esperansa infortunada!
(*Fixantse en la corona.*)
¡Ay, corona malhaurada,
qu'enhoramala has vingut!
Ple està'l món de gent febrosa
per ton brill y ta grandesa;
ple de somnis d'altivesa,
ple d'intriga tenebrosa,
y fugint dels que alenats
eternament fas glatî,
¡has vingut a parâ aquí,
hont fas a tots desgraciats!
(*S'asseu a la dreta de la taula.*)
Quin cansament!... No puch més.
A nit la revelació
d'en Ramon ja fou rahó
perquè mos ulls no acluqués...
Avuy la llarga cadena
de tant dolorós esglay... (*Dormintse.*)
Deixarte, Ramon!... No... May...
Me... mataria... la pena...
(*Se queda dormida.*)

ESCENA XI

ALDETA *dormida.* JOFRE *per la dreta*

JOFRE. Tots perduts corren per quí,
buscant carreras esgarriadas.
Jo só'l sol qu'ab fera ullada
veig lo terme del camí.

Lo Comte, Comte serà,
perquè així ho vol la noblesa;
ma filla... serà Comtesa,
perquè així'l Comte ho voldrà.
Filla, dorm. ¡Oh ser diví,
cor senzill, que re ambiciona!
¡Té al costat una corona
y s'ha pogut adormî!
Jo te la vetllo. Dorm, filla!
Es aquí!... La veig... la toco...
y'm desvanesch, y m'aloco...
Oh, qu'és hermosa!... Com brilla!
Tu ets poder, gloria, valor;
aprop teu s'aplegan nobles,
exèrcits, castells y pobles,
per buscar ton resplandor;
y al vèuret enlaire alsada,
a tots a humiliarse obligas,
lo meteix qu'un camp d'espigas
quan passa la marinada.
Es per tu, filla!... Aquí ve,
de ta sort brillant estrella.
Que poch falta per ser d'ella!
Qu'aprop de son cap la té!
Poder vèureli cenyida!...
(*Mirant al entorn.*)
Si gosés... (*Torna a mirar.*)
Sols un moment... (*Torna a mirar; després dupta per agafar la corona, la pren al fi, y ab mà tremolosa la posa al cap d'Aldeta.*)
¡Oh front pur y resplandent,
la duràs tota la vida! (*Aixís ab veu molt baixa y alegria continguda.*)

ALDETA. (*Despertantse.*)
Ay!... (*Se treu la corona, deixantla sobre la taula.*)

JOFRE. Aldeta.

ALDETA. M'abandona
somni dols y regalat.
¿Per què me l'haveu trencat
ab lo pes d'eixa corona?

JOFRE. Millor somni't darà en breu,
quan l'arribis a cenyî.

ALDETA. (*Espantada.*)
Jo, cenyirla, pare!

JOFRE. Sí:

aquest era l'anhel meu.
ALDETA. La passió us torna dement.
JOFRE. Dement, y ja toco a port!
ALDETA. Ni aqueixa és la meva sort,
ni ambició mon cor ne sent.
JOFRE. Donchs té de sê, Aldeta.
ALDETA. No!
JOFRE. Sí! Té de ser, perquè encara
que ton cor senzill, per ara
no'n senti cap ambició,
de l'estigma qu'al front dus
sentiràs un jorn l'ofensa,
perquè ets filla de remensa
y estàs subjecta al mal ús;
tindràs fills, Aldeta meva,
y quan esclaus té'ls veurias,
sa vergonya plorarias,
com jo plorava la teva.
ALDETA. No pot ser.
JOFRE. Cobra altivesa,
y a la llum alsa ton front,
que si Comte és en Ramon,
tu tens de ser la Comtesa.

ESCENA XII

DITS *y* TURPINET, *que ha sortit per la primera porta esquerra a temps per sentir l'últim vers de l'escena anterior.*

TURPINET. La Comtesa? Ben pensat!
JOFRE. (*Sobrecullit.*)
Turpinet!
ALDETA. Ho ha sentit!
TURPINET. Bona!... Bé!... Bon acudit!...
Ji, ji, ji!... Bé!... M'ha agradat!
Jo us dich que us anirà bé.
Però hi vull part.
JOFRE. (*Agafantlo pel bras ab ira.*)
Poch a poch!...
TURPINET. Re, re, re!... Vull sê a n'el joch,
o si no us descobriré.
Si ara entressin cortesans
comensariam.

JOFRE. No!

TURPINET. Sí.
Los fariam divertî.
Són los usos palacians.
(*Cridant grotescament.*)
Senyors!...
(*Acostantse a la finestra.*)
¡Nobles cavallers,
no tardeu, pujeu al punt!
No pujan.
(*Mirant per la porta de la dreta.*)
Ah, ja'n veig un!

ALDETA. Ho dirà!

JOFRE. (*A Turpinet ab ansietat e imperi:*)
No'n parlis més!

ESCENA XIII

DITS *y* MIR FOQUET

TURPINET. Mireu!

MIR. Qu'és?

TURPINET. Una agudesa
que us farà esclatar de riure.

JOFRE. Turpinet!

TURPINET. (*Parant la mà.*)
Val una lliura
d'or.

MIR. (*Que havent vist l'ansietat d'en Jofre y d'Aldeta vol saber quin misteri enclou, se treu una moneda y li tira enlayre.*)
Té.

TURPINET. (*Cullint la moneda enlayre.*)
Gracias. (*Pren a Aldeta de la mà y la presenta enfàticament.*)
La Comtesa. (*Aldeta, avergonyida, lluyta per desferse de Turpinet.*)

JOFRE. (*A Mir.*)
Follias sevas...

TURPINET. Ah, no!
Tots dos sols lo plan ne feyau.
—Serà Comtesa,—li deyau.
M'ha agradat y he dit:—Jo hi só!—

MIR. Ah, tot ho entench!
JOFRE. No ho cregau.
ALDETA. Quin afront!
MIR. Boja osadia!
Per çò has obert la masia
als missatgers del palau.
ALDETA. La vergonya'l rostre'm crema
(*Se'n va per la dreta.*)
TURPINET. (*Fent saltar la moneda.*)
Ja comensem a pescar.
Ja us podeu tots preparar,
que las bossas haig d'esprema.
La vaig a enterrar. ¡Correm,
que'l dinê ab l'ayre s'esbrava!
Ja hi 'via temps que no'n tocava!
(*A Jofre.*) Ey! Després ja partirem.
(*Se'n va dant voltas a la moneda per la primera porta esquerra.*)

ESCENA XIV

JOFRE *y* MIR FOQUET

JOFRE. (*A Mir, que se'l mira ab enuig.*)
D'aquest foll haveu fet cas?
MIR. No's d'ell sol: és qu'ell agita
recorts, y neix la sospita
de lo que tramant estàs.
Y penso més, y creixent
la sospita's fa certesa.
¡Ta filla vols fer Comtesa,
miserable descendent
de nissaga vil y abjecta!
JOFRE. Oh, calleu!
MIR. ¿Com has gosat,
tu, en l'escoria sepultat
y a la servitut subjecte,
oblidant lley y costum,
a enlayrâ aqueixa mirada
que, a tenebras condemnada,
may pot veure un raig de llum?
JOFRE. Oh, senyor, calleu! Calleu!
MIR. Pensa qui ets.
JOFRE. Calleu, he dit,
perquè en lo fons de mon pit

tot mon coratge enceneu.
Qui soch jo?... No sou vos tant.
Tinch un cor... que al cel acusa,
y una sanch que bull y abrusa
com las flamas d'un volcàn.
Sí! Ja ho dich sense recel:
he escomès l'irada empresa
de fê a ma filla Comtesa.
Mireu si és valent anhel!
Us sorprèn, potsê us espanta!
També jo, quan acotat
sobre'l camp aixut e ingrat,
sentí un jorn, d'ambició tanta,
naixe aquí'l primer instint,
y tremolava de por
com si un crim estés urdint.
Després, no!... Després creixia
mon afany, y'l pensament
de lograrlo en tot moment
m'agitava y perseguia.
Jo la veya, l'abjecció
que vos me retrèyau ara;
però una veu forta y clara
me deya: «No't vencis, no!
Veyas si a ton terme tocas!
¿Tu, Jofre, tu desmayar,
tu que fas fructificar
las entranyas de las rocas?
Avant, doncas, bé vaig dir;
y com l'empresa més ruda,
si un home l'ha concebuda,
ja la mereix conseguir,
vaig llansarme sense pô,
sol... tot sol!... sense ningú..
Y ara ja n'estich segú.
Jo ho he fet. Mireu qui só!

ESCENA XV

DITS, LA COMTESA *y* ALDETA.
Després RAMON

(*Surt la Comtesa per la segona porta esquerra ab un pergamí a la mà; Aldeta surt per la dreta, y's queda a la porta ab visible ansietat per coneixer la resolució de la Comtesa.*)

COMTESA. Mir Foquet.
MIR. Senyora mia...
COMTESA. Ja a Castella hem contestat.
MIR. Déu vos haja iluminat!
COMTESA. Un servey us pregaria:
que d'aquet missatge nostre
vos ne fossiu portadô.
(*Li allarga'l pergamí.*)
MIR. (*Prenentlo ab emoció.*)
Què m'enduch?
COMTESA. L'abdicació.
(*Moment de sorpresa: dolorosa en Mir, despitada en Jofre, alegre en Aldeta.*)
MIR. Per fi vens l'empenyo vostre!
ALDETA. (*Corrent cap a Ramon, que apareix per la 2.ª porta esquerra.*)
Oh, Ramon!
RAMON. Me quedo aquí.
JOFRE. (*Baix a Mir.*)
Abdicar! De cap manera!
MIR. Ja està escrit. Ja res espera
lo meu prech pogué obtenî.
(*Després de mirarse tristament lo pergamí.*)
No hi ha, donchs, remey, senyora?
COMTESA. Ja fallat resta'l litigi.
MIR. Res ha valgut lo prestigi
de qui ab tanta fè us adora!
Adéu-siau!... Per Catalunya
he usat ma constancia tota,
més ja'l desconhort rebrota,
ja la fè de mi s'allunya.
RAMON. (*A Aldeta.*)
Ho sents?
ALDETA. Se'n van!

MIR. (*Besant per forsa la mà de la Comtesa.*)
Adéu-siau!
Lo missatger va a sortir:
maneu que'm vingan a obrir.

COMTESA. No! Jo guardo allí la clau.
Un cop ja la porta oberta,
la noblesa us sorpendria.
No s'obrirà la masia
fins que de nobles deserta
l'encontrada's vegi al fi.
Per pujar, camí heu trobat:
per tornausen, feume grat
de rependre igual camí.

MIR. Al pujar alas me dava,
senyora, mon ardiment;
més ara'l defalliment
tota ma forsa té esclava.

RAMON. (*Corrent vivament a despenjar l'escala de corda que hi ha al tercer terme de l'esquerra.*)
Aquí una escala teniu.
(*Tirantla als peus de Mir.*)
Baixeu.

COMTESA. Mir, perdó us demano
si a donarvos no m'aplano
digne lloch per hont sortiu.
Adéu-siau.

MIR. Tot s'ha acabat!

RAMON. (*A Aldeta.*)
Ja reviu nostra alegria!

ALDETA. Dolsa pau de la masia!

COMTESA. Vina, fill: ja estàs salvat.
(*Pren a Ramon de la mà y's dirigeix cap a la 2.ª porta de l'esquerra; Aldeta los acompanya fins al llindar.*)

ESCENA XVI

MIR FOQUET, JOFRE, *sentat a l'escó*,
y ALDETA.

MIR. (*Dirigintse a la finestra, després de cullir l'escala de corda.*)
Partim ja. No hi hà esperansa.
(*Allarga'l bras per penjar l'escala; al

veureho Jofre, que fins ara ha permanescut sentat a l'escó, s'aixeca vivament y's dirigeix cap a Mir; Aldeta continua d'espatllas, prop de la porta 2.ª de l'esquerra.)

JOFRE. (*A Mir.*)
Per vensut us doneu ja?
No baixeu!
(*Lï pren l'escala y la tira per la finestra.*)

MIR. Què fas?

JOFRE. Lluitâ
debeu ab perseveransa.
Catalunya no us envia?
Sa causa no abandoneu.
Desmayar com desmayeu
és torpesa y cobardia.
Medi astut o coratjós
discurriu per no cedî.
Vos no haveu d'exir d'aquí
sinó mort o victoriós.
(*Se'n va per la dreta.*)

ESCENA XVII

MIR FOQUET *y* ALDETA

MIR. Té raó! (*Se gira y veu a Aldeta.*)
Y és sola aquella
la que frustra'l nostre intent!
Si és vritat l'amor que sent,
pot salvarnos la donzella.
(*S'acosta a Aldeta.*)
Aldeta.

ALDETA. (*Girantse y acostàntsehi.*)
Senyor...

MIR. Escolta.
Com pots viure reposada?
Tu, de tot lo dany culpada...

ALDETA. Culpa jo?

MIR. Sí, Aldeta, y molta.
En quin rostre s'ha posat
l'ardiment de ta mirada?
De qui estàs enamorada?
Qui és lo teu enamorat?

ALDETA. Ay, ja ho sé! Més no'm culpeu:
no existeix passió més pura.
Lo meu llavi vos ho jura
per lo signe de la creu.
No tinch culpa d'ambició:
de sa altesa a tenî avís,
lo meu cor espantadís
no l'hauria estimat, no;
més quan vaig veure esbrinat
lo misteri que'l guardava
ja era tart, senyor: ja estava
lo meu cor enamorat.
MIR. Malhaurat amor!
ALDETA. ¿Per què,
si a tots dos la ditxa'ns dona?
MIR. ¡Cego amor que no s'adona
de que ell és cadena y fre
que al ser aimat tiranisa.
ALDETA. No us entench: què voleu dî?
MIR. Per tu sola's queda aquí,
per tu sola s'esclavisa
rebaixant sa condició;
de sa ascendencia renega,
y ab plor vergonyós nos prega
que'l deixem en tal baldó.
ALDETA. (*Ab ingenuitat.*)
Y és per mi?
MIR. No més per tu.
Mira si això és estimar!
Ell és nascut per regnar,
y aquí'l jou del esclau du.
Fora comte; honors y gloria
li daria un poble esclau;
son alberch fóra un palau
y son sepulcre l'historia.
Y per tu gloria y ventura
pert, quedantse ocult aquí.
ALDETA. (*Ab estupor dolorós.*)
Bé ho comprench ara, ay de mi!
MIR. Prova, donchs, qu'és noble y pura
la passió que al cor animas.
ALDETA. Oh, calleu!
MIR. No ho saps provar!
Si no'l saps sacrificar,
és mentida, no l'estimas.
ALDETA. M'esteu traspassant lo cor!
MIR. Vols que ton aimat s'humilli!

ALDETA. Oh, no, no! Que regni y brilli!
Que tinga ditxosa sort!
Què haig de fer?
MIR. Cobrar valor
y declararli al moment
qu'era fals ton sentiment,
que rebutjas son amor.
ALDETA. Com lograrho? No està en mi!
MIR. (*Mirant cap a l'esquerra.*)
Ell s'acosta.
ALDETA. (*Resolta.*)
No ho faré!
MIR. (*Ferit d'una idea.*)
Jo la forma't donaré.
ALDETA. Com voleu que siga?
MIR. Així!
(*Se deixa caure de genolls al peus d'Aldeta; li pren una mà y li besa vencent la resistencia d'ella. En tal punt apareix Ramon per la 2.ª porta esquerra.*)

ESCENA XVIII

DITS *y* RAMON

RAMON. (*Llansantse furiós cap a Mir.*)
Infame!
ALDETA. (*Corrent a abrassarlo.*)
Ramon!
MIR. (*Fingintse sorprès.*)
Senyor... (*S'aixeca.*)
RAMON. A tos peus pregante queya!
(*A Mir.*)
¡Mireu com lo cor m'ho deya,
miserable, vil, traidor!
Oh! Per què no us puch matâ?
MIR. Vos, senyor?
RAMON. Ay, si podia!
ALDETA. Ramon...
RAMON. Com me venjaria!
(*Ferit per una idea diu a Mir ab fera alegria.*)
Ay de vos!
(*Se'n va per la 2.ª porta esquerra.*)

ALDETA. Què vol?
MIR. Ahont va?
ALDETA. Potsê un arma... Aneu, aneu!
MIR. No!
ALDETA. (*A Mir.*)
Morireu sens remissió.
RAMON. (*Va a la finestra a cridar cap a fòra.*)
Ey, los de la Cort! Pujeu!
(*Tira la clau; s'aixeca dintre gran clamor.*)
COMTESA. Fill, què has fet!
RAMON. Me vull venjar
de qui ma ditxa'm robava.
MIR. (¡Oh, no tant me proposava
com he arribat a lograr!)

ESCENA XIX

DITS, ARNAU, GUILLEM, GILBERT, NOBLES *y* JOFRE.

(*Lo clamor que s'ha sentit rompre a fòra se sent, durant los últims versos de l'escena anterior, acostantse ja, suposantlo dins de la casa; los nobles penetran apressats y en desordre per la dreta, parantse respectuosos al trobarse ab Ramon, que s'adelanta a rebrels; Jofre surt alenat per la meteixa porta.*)

RAMON. Veniu!
ARNAL. Ja'ns acull! Mireulo.
RAMON. Só'l vostre comte!
NOBLES. Sí, sí!
RAMON. M'obehireu?
ARNAL. Fins a morî.
RAMON. (*A Mir ab odi.*)
Aquest home agarroteulo!
¡Que penjat d'un roure'l vegin,
y per vil, per alevós,
l'apedreguin los pastôs
y'ls soldats l'assatjetejin!
ALDETA. Ramon!
JOFRE. (*Baix a Aldeta.*)
Calla, que oposada

és sa vida al nostre intent.
(*Los nobles, parats un moment per la sorpresa, cedeixen al gesto imperatiu de Ramon, van a apoderarse de Mir; però'ls conté la Comtesa amparantlo ab son cos.*)

COMTESA. Aquest home és parlament
y aquí sa vida és sagrada.

MIR. Deixeume morir, senyora,
que content rebré la mort,
ja qu'ella de grata sort
fa a ma patria guanyadora.
(*A Ramon.*)
La vostra estrella ha vensut
a mos prechs fentvos ser sort.
Vos meteix heu dut la Cort.
Ja sou comte: ho heu volgut.
D'aquet fidel servidor
la mà estrenyeu, ja amansit:
la justicia, no'l despit,
vostre nord sigui, senyor.
(*Durant los versos de la Comtesa ha decaigut l'enardiment de Ramon; aquet, sorprès y espantat de lo que ha fet, mira entorn, se queda acobardat y fret, y ara la Comtesa li pren la mà per enllassarla ab la de Mir, sense qu'ell hi fassi cap resistencia; després la Comtesa s'asseu abatuda.*)

RAMON. (*Esglayat, mentres Mir li besa la mà ab amor y respecte.*)
Qu'he fet!

MIR. Nunci és de grandesas
príncep que com vos perdona.

JOFRE. (*Acostantse a Ramon y tenint a Aldeta agafada de la mà li diu baix:*)
Vos, comte de Barcelona,
servareu vostras promesas?

RAMON. No temeu: las servaré.

ESCENA XX

DITS *y* TURPINET

(*Surt per la 1.ª porta esquerra, vestit de bufó y portant tots sos atributs; d'un salt se posa en mitj de l'escena, fent sas acostumadas contorsions.*)

TURPINET. Déu vos guard. Ja us he sentit.
ARNAL. Ah, el foll!
(*Tots lo reben ab grans mostras d'alegria.*)
TURPINET. Ja estich amanit.
Quan marxeu us seguiré.
(*Acostantse a un grupo de nobles.*)
Ja he acabat lo tapís.
NOBLES. (*Rient.*)
Ja, ja!
TURPINET. Y per trèureus la pena
porto la caputxa plena
d'acudits.
GUILLEM. Bo serà aixís.
Partim ja.
RAMON. Mare!
COMTESA. Es precís.
TURPINET. Jo no vull cavall per re:
me fareu du a coll y bé
d'un escuder ben macís.
RAMON. Adéu, lloch de ma infantesa!
MIR. Anem.
ARNAL. Visca'l comte!
NOBLES. Visca.
(*Van a sortir.*)
TURPINET. No!
(*Los detura.*)
No vull que la Cort isca
sense endursen la comtesa.
(*Presentant a Aldeta tota avergonyida.*)
NOBLES. Ja, ja, ja!
JOFRE. (*Ab despit per las riallas dels nobles.*)
Què!
(*Contenintse, baix a Ramon.*)
La deixeu?
RAMON. Senyors, és la meva aymada:
ma promesa té empenyada.

ARNAL. (*Escandalitzat.*)
Senyor!
GUILLEM. (*Lo meteix.*)
Comte!
GILBERT. (*Lo meteix.*) Què parleu!
(*Tots los nobles avansan en actitut de reprovació; Mir Foquet calla temerós d'excitar novament las sospitas de Ramon.*)
RAMON. No pot ser ma esposa?
NOBLES. No!
COMTESA. Lo vostre cambi ho disposa.
Comte, ja us pertoca esposa
de més digne condició.
TURPINET. No podrà ser bufonera.
RAMON. (*Portant a Aldeta a part.*)
No ploris y resta en pau.
Ja só comte, ja só esclau!
Presonê'm du la noblesa.
Espéram: faré mon nom
poderós, y tornaré.
Ma promesa't cumpliré
contra'l despit de tothom.
ALDETA. Ay, senyor!
JOFRE. (*Que s'ha mirat ab complacencia la conversa dels dos donzells.*)
Seva serà!
RAMON. (*Girantse als nobles.*)
Anem!
(*Se'n va seguit dels nobles.*)
JOFRE. Falta a sa promesa?
TURPINET. Vetaquí que la comtesa
se'ns queda aquí.
NOBLES. Ja, ja, ja!
(*Se'n van ab Turpinet.*)

ESCENA ÚLTIMA

La COMTESA *a la finestra.*—JOFRE, *desficiós.*—ALDETA, *plorant.*—*Després lo* ROMEU.

COMTESA. (*Mirant cap a fòra.*)
Fill!
(*Aixecant los ulls.*)
Guardeulo en son palau
del punyal del assessí!

ROMEU. (*Sortint per la 2.ª porta esquerra.*)
L'assessí, Comtesa, aquí
penyora us dóna de pau.
Feume obrir porta oposada,
que oposat camí pendré.
De Catalunya eixiré,
y ma planta desterrada
vull portar ben lluny d'aquí.
Adéu-siau.
(*Pren una clau que li dóna la Comtesa.*)
No us deu torment,
perquè desd'aquet moment
no sabreu may més de mi.
(*Se'n va per la 1.ª porta esquerra.*)

COMTESA. A vos l'entrego, mon Déu!
(*S'asseu prop de la taula en actitut de pregar.*)

ALDETA. (*Plorant.*)
Ay, dols meus, ja us esperava!

JOFRE. Axís mon deliri acaba!
M'hauràs enganyat, cor meu?
(*A Aldeta.*)
Baix ab tu l'he vist parlâ.
Què t'ha dit?

ALDETA. Que tornarà.

JOFRE. Ah!

ALDETA. Creyeu?

JOFRE. Filla, confia.

COMTESA. Tornarà.
(*Posantse en mitj dels dos, ab accent trist però segur.*)

ALDETA. No tornarà!
(*Aldeta's llensa a sos brassos plorant. Cau lo teló.*)

FI DEL DRAMA